

UTRIKES-
DEPARTEMENTET

SVENSKT BISTÅND
PÅ KOMMUNIKATIONS-
OCH INFORMATIONENS-
OMRÅDENA

Förslag till riktlinjer avgivet
av beredningen för frågor om svenskt
mediebistånd

Ds UD 1983: 3

Till Statsrådet och chefen
för utrikesdepartementet

Regeringen beslöt den 18 mars 1982 att tillkalla en särskild beredningsgrupp för frågor om mediebistånd. Till ordförande utsågs ambassadören Ernst Michanek, UD, och till sekreterare departementssekreteraren Karl-Gunnar Lidström, U.

Beredningsgruppen (nedan kallad mediebiståndsgruppen) tillkom mot bakgrund av behoven att följa och granska vad Sverige gör och kan göra för att befördra u-länders utveckling med utnyttjande av kommunikations- och informationsteknik - bl.a. genom moderna massmedier och med beaktande av Sveriges syn på informationsfriheten - samt att samordna det arbete på området som pågår och de resurser som finns.

Utgångspunkten för en diskussion om mediebistånd är u-länders behov och Sveriges möjligheter att till någon del möta dessa inom ramen för u-landsbiståndet. Att ställa svenska resurser till förfogande innebär att använda pengar, kunskaper och engagemang så ändamålsenligt som möjligt för det angivna syftet. Inriktningen bör vara att i första hand utnyttja sådana resurser som finns i Sverige för att förbättra u-länders situation, och att därvid samverka med andra krafter i ett internationellt utvecklingsarbete.

Att FN förklarat 1983 som det internationella kommunikationsåret kan ge särskilda tillskott av inspiration och kunskap på området.

Inom ramen för sitt uppdrag har mediebiståndsgruppen genomfört en kartläggning av svenska insatser på området under åren 1978-82, vilken redovisas i särskild bilaga. Gruppen har därvid, liksom i andra sammanhang, haft kontakt med företrädare för olika berörda myndigheter och organisationer såsom SIDA, BITS, Dag Hammarskjölds Minnesfond och Svenska Journalistförbundet.

Mediebiståndsgruppen får härmed överlämna sitt förslag till allmänna riktlinjer för svenskt mediebistånd. Det är vår uppfattning att u-ländernas behov kräver ökade insatser på kommunikations- och informationsområdena. En genomarbetad och sammanhållen grundsyn på mediebistånd är därför av behovet påkallad. En sådan har hittills saknats. Vårt förslag innehåller, utöver grundläggande principer för bistånd på kommunikations- och informationsområdena, vissa anvisningar för hur verksamheten kan bedrivas. Vi har däremot inte sett det som vår uppgift att utforma ett övergripande handlingsprogram för hela området.

Stockholm den 15 juli 1983

Ernst Michanek

Karl-Gunnar Lidström

Medlemmar av mediebiståndsgruppen

Ambassadör Ernst Michanek, UD, Ordförande

Ambassadör Magnus Faxén, UD

Departementsrådet Anders Arfwedson, U

Departementsrådet Per Jödahl, UD

Departementsrådet Göran Lannegren, U

Hovrättsrådet Agne Henry Olsson, Ju

Departementsrådet Jan Romare, UD

Departementssekreterare Claes-Göran Sundelius, K

Departementssekreterare Karl-Gunnar Lidström, U,

Sekreterare

Suppleanter

Kanslirådet Nils-Urban Allard, UD (fr.o.m. 1983-02-01)

Departementssekreterare Erik Backman, UD

Departementssekreterare Sune Danielsson, UD (t.o.m.

1983-04-30)

Departementssekreterare Karin Englund, U

Departementssekreterare Anders Falk, U

Departementssekreterare Sven Rambe, K

Obs

INNEHÅLLSFÖRTECKNING		Sid

	<u>SAMMANFATTNING</u>	9
1.	<u>UTGÅNGSPUNKTER</u>	18
1.1	BEHOV AV ÖVERBLICK	18
1.2	DEFINITIONER	19
1.3	SVENSKA BISTÅNDSMÅL	20
1.4	SVENSK MASSMEDIEPOLITIK	22
1.4.1	<u>Exempel</u>	24
1.5	Mottagarländer	27
2.	<u>MASSMEDIEFRÅGORNA I INTERNATIONELLT PERSPEKTIV</u>	29
2.1	NY "VÄRLDSORDNING" PÅ KOMMUNIKATIONS- OCH INFORMATIONSMRÅDEN	29
2.2	SVERIGES INTERNATIONELLA UPPTÄNDANDE	31
3.	<u>SVENSKT MEDIEBISTÅND</u>	35
4.	<u>U-LÄNDERNAS SITUATION</u>	41
4.1	TEKNISK UTVECKLING	45
4.2	MASSMEDIA I U-LAND	48
4.2.1	<u>Pressen</u>	48
4.2.2	<u>Radio och TV</u>	52
4.2.3	<u>Nyhetsförmedling</u>	54
4.3	BOKEN, FILMEN, MUSIKEN M.M.	55
4.3.1	<u>Boken m.m.</u>	56
4.3.2	<u>Filmen m.m.</u>	57
4.3.3	<u>Musiken m.m.</u>	58
4.3.4	<u>Upphovsrätt m.m.</u>	58
5.	<u>FÖRSLAG TILL RIKTLINJER</u>	60
5.1	ANLÄGGNINGAR, UTRUSTNING M.M.	60
5.1.1	<u>Sektorprogram för telekommunikation</u>	61
5.1.2	<u>Kommunikationssidan av utvecklingsprojekt</u>	65
5.2	MASSMEDIA	67

	Sid
5.2.1 <u>Problem</u>	67
5.2.2 <u>"Svensk modell"</u>	72
5.2.3 <u>Massmedia på landsbygden</u>	73
5.3 KULTUR OCH KOMMUNIKATION	74
5.4 BISTÅNDSKANALER M.M.	78
5.4.1 <u>Finansiering</u>	78
5.4.2 <u>Svenska organ</u>	79
5.4.2.1 SIDA	80
5.4.2.2 BITS	80
5.4.2.3 Frivilliga organisationer	80
5.4.3 <u>Internationella organ</u>	81
5.4.3.1 Icke-statliga organ	81
5.4.3.2 Mellanstatliga organisationer	82
ITU	83
Unesco	84
IPDC	86
WIPO	87
Övrigt	87
5.5 ORGANISATION OCH SAMORDNING ...	88
5.5.1 <u>Samarbete med vissa givarländer</u>	89
5.5.2 <u>Samordning i Sverige</u>	90

BILAGOR:

1. Regeringsbeslut om arbetsuppgifter för beredningsgruppen för frågor om medie- bistånd.	94
2. Redovisning av vissa internationella över- enskommelser om yttrande- och informations- frihet.	96
3. Kartläggning av svenska biståndsinsatser på kommunikations- och informationsområ- dena 1978-82.	98
4. Tabell över landsbygdstidningar i Afrika.	118
5. Tabell över landsbygdstidningarnas uppgifter (projektanknytning) och ägare.	120

SAMMANFATTNING

Utgångspunkten för mediebiståndsgruppens granskning av det svenska mediebiståndet har varit u-länders behov och Sveriges möjligheter att till någon del möta dessa inom ramen för u-landsbiståndet. Det är gruppens uppfattning att man i första hand bör utnyttja resurser som finns i Sverige för att förstärka u-länders resurser, och därvid samverka med andra krafter i ett internationellt utvecklingsarbete. Slutsatsen är att u-ländernas behov kräver ökade insatser på kommunikations- och informationsområdena och att ett genomtänkt program därför är av behovet påkallat.

Självfallet måste mediebistånd vägas mot andra hög-prioriterade sektorer såsom jordbruks- och landsbygdsutveckling. Inom ramen för projekt av denna och liknande typ kommer dock sannolikt också kommunikations- och informationsaspekter att aktualiseras. Något särskilt arrangemang för finansiering av mediebistånd förefaller inte lämpligt.

Mediebiståndsgruppen har valt att i första hand behandla medel för att överföra ljud, text och bild och andra budskap mellan människor. Den infrastruktur, som främst teletekniken erbjuder, samt massmedia (särskilt press, radio, TV) står i centrum för intresset, liksom arbetet med att utforma de budskap som förmedlas. Gruppen förordar att frågor om bistånd på telekommunikations-, massmedia- och informationsområdena beaktas i ett sammanhang. De allmänna riktlinjer gruppen har utarbetat speglar denna uppfattning.

Inom ramen för den svenska biståndspolitikens mål anser mediebiståndsgruppen att överväganden rörande bistånd på kommunikations- och informationsområdena kan utgå från följande punkter.

1. Utveckling till ökad självständighet för u-länder och bättre levnadsförhållanden för deras befolkning kan påskyndas om de blir delaktiga av modern teknik för t.ex. telekommunikation, inspelning och reproduktion samt radio och TV.

2. Ekonomisk och social utveckling är beroende av att kunskap sprids till många. I u-länder med snabbt växande befolkning är det viktigaste i dagens värld, att så många som möjligt kan klara sin egen matförsörjning. De som utöver familjens behov kan producera ett överskott som kan marknadsföras, bidrar till sitt lands ekonomiska tillväxt och självtillit. Bättre spridd upplysning är ett väsentligt medel för dessa syften.

3. Kunskapspridning på bred front genom massmedia kan bidra till social och ekonomisk utjämning - mellan olika skikt i befolkningen och mellan könen.

4. En bestående och självgenererande utveckling på bred front förutsätter folklig förankring och en samverkan som innebär ett brett deltagande i planering, beslut och genomförande av åtgärder på det lokala planet. Ett effektivt informationssystem gör många människor medvetna om utvecklingens och samverkans möjligheter och mål. Det möjliggör utbyte av erfarenheter och åsikter - tvåvägskommunikation - inom och mellan folkgrupper och mellan den stora massan av folk och de styrande. Informationssystem med dessa kännetecken medverkar till en demokratisk utveckling.

5. Massmedia kan vara väsentliga redskap för att bevara och utveckla varje folks kulturella egenart och samtidigt för att berika varje enskild kultur genom utbyte med andra.

6. Bistånd till utveckling av u-länders kommunikations- och informationssystem kan således medverka - på det sätt som berörts i föregående punkter - till uppnående av huvudmålen för svenskt bistånd.

7. Sverige har goda förutsättningar att medverka med egna erfarenheter och kunskaper liksom med svenska varor och tjänster i utvecklings-samarbete på kommunikations- och informationsområdena.

8. Den tekniska utvecklingen på dessa områden innebär för alla länder ekonomiska, sociala, kulturella och politiska problem, som måste uppmärksammas i biståndet när tekniken sprids till u-länder. Den uppenbara obalans till u-länders nackdel, som råder på kommunikations- och informationsområdena, får inte ersättas av nya former av dominans och beroende, som utarmar u-länders kultur i stället för att berika den.

Mot bakgrund av dessa överväganden framförs i avsnitt 5 mediebidandsgruppens motiveringar för och förslag till allmänna riktlinjer för det svenska mediebidandet.

Någon särskild finansiering för biståndet föreslås inte utan hänvisning sker till tillgängliga anslagsposter.

Inte heller föreslås någon ändring i de av riksdagen antagna principerna för länderval i det statliga biståndet. Val av mottagarländer bör ske på grundval av existerande beslut och rådande praxis. Hänsyn bör dock tas till behovet av regionala och sub-regionala projekt på kommunikations- och informationsområdena.

Också vad gäller ansvarsfördelningen mellan berörda svenska myndigheter inom det statliga biståndet föreslås i huvudsak en oförändrad ordning. Mediebidand bör i största möjliga utsträckning bli föremål för samma handläggningsrutiner som

gäller för annat svenskt bistånd. På massmedieområdet finner mediebistandsgruppen det dock angeläget att beslut om biståndsinsatser tills vidare blir föremål för särskild prövning inom regeringskansliet mot bakgrund av de förhållanden och synpunkter som redovisas nedan i bl.a. avsnitten 4.2, 5.2 och 5.5.

Mediebistandsgruppen föreslår sammanfattningsvis

1. Anläggningar, utrustning m.m.

Ban

att behovet av väl planerade och integrerade utbildningsinsatser i samband med hårdvaruprojekt ständigt beaktas.

1.1 Sektorprogram för telekommunikation

JC 2

att SIDA, med utnyttjande av erfarenheter hos andra nationella och internationella utvecklingsorgan, utarbetar en sektorstrategi på telekommunikationsområdet och därvid bl.a. tar hänsyn till den ökande betydelsen av frågor rörande planering, projektering, teknikval o.d.,

JC 2

att SIDA och BITS (Beredningen för internationellt tekniskt samarbete) utarbetar ett program för lämplig kursverksamhet på området,

JL

att möjligheterna att via BITS finansiera vissa telekommunikationsprojekt beaktas,

att ITUs projektlista för Världskommunikationsåret granskas av berörda organ,

2

att man från svensk sida i dialogen med u-länder klart framhåller betydelsen av uppbyggnad på kommunikationsområdet, samt

att man från svensk sida markerar den svenska biståndspolitikerna på detta område i internationella utvecklingsorgan.

1.2 Kommunikationssidan av utvecklingsprojekt

sk
whellis
KM

att frågor om berörda mottagargruppers delaktighet i utvecklingsprojekt ägnas större uppmärksamhet,

att SIDA:s Biståndshandbok förses med klara anvisningar om ett projekts förankring i u-landsmiljö med hjälp av bl.a. kommunikationsteknik,

att SIDA med utnyttjande av erfarenheter hos andra nationella och internationella utvecklingsorgan genomför en studie om hur man kan förbättra biståndsmetodiken på området, samt

2

att därvid också frivilliga organisationers och andra icke-statliga organs erfarenhet inhämtas.

2. Massmedia

2.1 Problem

att de grundläggande principerna i svensk mediepolitik, särskilt vad gäller mångfald och oberoende, hävdas i u-landsdialogen och är vägledande vid beslut om svenska insatser,

GH

att den svenska principinställningen också fortsättningsvis redovisas inom berörda internationella organ vid lämpliga tillfällen, samt

att särskild uppmärksamhet ägnas åt de frivilliga organisationernas och andra icke-statliga organs insatser på massmedieområdet.

2.2 "Svensk modell"

att tanken på att i Sverige inom Unescos ram anordna ett rundabordsmöte om journalisters arbetsförhållanden prövas på nytt, samt

att seminarier om massmediefrågor anordnas i Sverige av Svenska Institutet m.fl. med stöd från BITS.

2.3 Massmedia på landsbygden

oh

att frågor om radio och press på landsbygden ägnas uppmärksamhet i biståndet.

3. Kultur och kommunikation

oh

att frågor om den kulturella dimensionen i utvecklingen beaktas i det svenska biståndet och att man därvid särskilt uppmärksammar vad som är gemensamt i problemsituationen för Sverige och många u-länder,

oh

att konsekvenserna av den tekniska utvecklingen för det nationella kulturella skapandet också uppmärksammas i biståndet,

2

att möjligheterna att utarbeta samlade lösningar på området undersöks av SIDA i samverkan med berörda statliga och icke-statliga organ,

att frågor om kulturindustriernas utveckling och användning i u-land ägnas ökad uppmärksamhet,

oh
görs ex.

att frågor om behovet av förbättrad tryckerikapacitet beaktas,

oh
görs

att betydelsen av böcker för barn ägnas särskild uppmärksamhet,

att möjligheterna att använda ny teknik på filmområdet, särskilt i Afrika, tillvaratas,

oh
görs

att u-länders behov av upphovsrättsligt skydd och utbildning på kulturområdet beaktas,

att dessa frågor bevakas inom FN-systemets olika organ, samt

att SIDA och BITS, i samverkan med Svenska Institutet och Statens Kulturråd och med utnyttjande av erfarenheter hos icke-statliga organ och branschorganisationer, utarbetar ett målinriktat program för pågående och planerad verksamhet på området kultur och kommunikation.

2

4. Biståndskanaler m.m.

4.1 Finansiering

oh

att det bilaterala biståndet på medieområdet i första hand finansieras inom landramarna och det multilaterala biståndet via de internationella utvecklingsorganen, samt

att man från svensk sida i dessa organ fortsätter att betona vikten av att tekniskt bistånd för bl.a. utveckling på kommunikations- och informationsområdena även skall kunna finansieras över deras reguljära budget.

oh

4.2 Svenska organ

att mediebidand i största möjliga utsträckning inom ramen för här anförda principer blir föremål för samma handläggningsrutiner som gäller för annat bistånd.

oh
görs
redov

det är ju MG som vill redovisa,

4.3 Internationella organ

att SIDA prövar de olika möjligheter till biståndssamarbete på massmedieområdet som icke-statliga organ erbjuder,

2

oh
görs
i Nederländerna

att SIDA prövar frågan huruvida stöd till sådana insatser kan ges också under anslagsposten för bidrag till enskilda organisationers u-lands-

arbete även utan medverkan av en svensk organisation,

att frågor om bl.a. teletariffer för nyhetsförmedling och tilldelning av frekvenser för u-länder också betraktas ur ett utvecklingsperspektiv och att Sveriges aktiva engagemang i dessa och andra för u-länder betydelsefulla frågor fortsätter inom bl.a. ITU (Internationella teleunionen),

att IPDCs (the International Programme for the Development of Communication - nytt organ upprättat av Unesco) samordnande roll uppmärksammas vid diskussion av projekt på kommunikations- och informationsområdena och att sådant s.k. multibisamarbete, som idag förekommer på dessa områden mellan Sverige och Unesco, hädanefter i första hand övervägs inom ramen för IPDC,

en rapport om hittillsvarande svenska insatser på kommunikations- och informationsområdena och de principer som därvid tillämpats sammanställs för IPDC inom UD,

att stöd till WIPOs (Världsgenerationsorganisationen för den intellektuella äganderätten) kursverksamhet kan även fortsättningsvis utgå via SIDA eller eventuellt BITS, samt

att också annat arbete för utvecklingsinformation inom FN-systemet beaktas och att förutsättningarna för att stödja denna verksamhet undersöks genom UD och SIDA.

5. Organisation och samordning

att UD i samråd med berörda departement undersöker behovet av och förutsättningarna för ett fortsatt regelbundet samråd vad gäller svenskt mediebistånd,

Rek. försändelse med 10 DC om utgången UNFSCD, kan också bli viktig i förhållande till UD

OK

att SIDA överväger förutsättningarna för att tillätta en särskild sektorgrupp av specialister på kommunikations- och informationsområdena,

att BITS och andra organs behov av samråd därvid beaktas,

att likaså behovet av fortlöpande information om den tekniska och mediepolitiska utvecklingen beaktas och att berörda parter ges möjlighet till att få sådan information, samt

att förutsättningarna för att tillfredsställa en del av u-länders utbildningsbehov genom utvidgad kursverksamhet, eventuellt organiserad som en stiftelse i Sverige, undersöks.

ex orig. rader

1. UTGÅNGSPUNKTER

1.1 BEHOV AV ÖVERBLICK

Frågor som rör telekommunikation, massmedier och information behandlas i flera internationella sammanhang. Exempel är FN med flera av dess olika organ som informationskommittén och rymdkommittén, Internationella teleunionen (ITU), FNs organisation för undervisning, vetenskap och kultur (Unesco), Världsgeneralsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO), FNs utvecklingsprogram (UNDP), Världsbanken samt internationella icke-statliga organ såsom Internationella Journalistfederationen (IFJ) och Internationella Pressinstitutet (IPI). Industriländerna behandlar vidare dessa frågor inom exempelvis EG, Europarådet och OECD. Direkt rymdsamarbete förekommer bl.a. inom Europeiska rymdorganisationen (ESA).

Flera svenska myndigheter och andra organ berörs av den pågående internationella diskussionen. Under senare år har behovet av svenska officiella ställningstaganden på området ökat markant. Utvecklingen inom medieområdet påkallar beslut av politisk, militär, industriell och kulturell betydelse rörande t.ex. kommunikationssystem, frekvenstilldelning för radio och TV, satellitpositioner, och kabelutbyggnad.

Den tekniska utvecklingen på data- och elektronikområdet går idag oerhört fort. Särskilt uppmärksammade är de nya tillämpningarna på radio- och TV-området i form av direktsändande satelliter (DBS) och kabeldistribution. Även andra telekommunikationstjänster införs nationellt och internationellt, vilket bl.a. har betydelse för utvecklingen på massmedieområdet. Ny teknik medför också stora förändringar inom t.ex. tryckeribranschen.

Denna utveckling är av betydande intresse för u-länderna. De senaste årens landvinningar inom kommunikationsområdet kan erbjuda dem helt nya möjligheter till en utbyggnad av den sociala servicen i det egna landet liksom tillgång till och spridning av t.ex. teknisk, ekonomisk, politisk och annan information.

De nya kommunikationsmedlens roll för utbildning gör massmediefrågorna till viktiga inslag i arbetet på att hävda mänskliga rättigheter och skapa balans mellan rika och fattiga länder och inom länderna. Skulle u-länderna däremot inte beredas tillfälle att bli delaktiga i denna utveckling kan det bidra till att ytterligare vidga klyftan mellan världens rika och fattiga länder. Av särskild betydelse vid planering av biståndsinsatser på detta område är frågor om teknikval liksom, för massmedierna, om informations- och yttrandefrihet.

1.2 DEFINITIONER

Till kommunikations- och informationsområdena kan man räkna både vägar och fordon, tele-nät och papper liksom alla slag av överföring av kunskap och meddelanden genom utbildning eller på annat sätt. Inom en så vid ram har biståndet från Sverige uppgått till flera miljarder kronor över åren; de flesta insatser för u-länders utveckling innehåller viktiga element av kunskapsöverföring.

Mediebiståndsgruppen har valt att i första hand behandla medel för att överföra ljud, text och bild och andra budskap mellan människor. Den infrastruktur, som främst teletekniken erbjuder, samt massmedia (särskilt press, radio, TV) står i cen-

trum för intresset, liksom arbetet med att utforma de budskap som förmedlas. Inom denna snävare ram har för insatser på kommunikations- och informationsområdena inom svenskt bistånd hittills utnyttjats över en halv miljard kronor. Därav har största delen avsett uppbyggnaden av telesystem.

Teleanläggningar, tryckerier, TV- och radiosändare liksom mottagaranläggningar brukar kallas för "hårdvara" inom kommunikationssystemet. När det gäller begreppet "mjukvara" finns det däremot två skilda betydelser: dels inom teleområdet, där begreppet betecknar de inslag i ett telesystem som rör planering, projektering, programmering, utbildning, drift och underhåll, dels inom massmedieområdet där det betecknar de budskap som förmedlas t.ex. radioprogram, tidningar och filmer liksom även journalistutbildning.

Mediebistandsgruppen förordar att frågor om bistånd på telekommunikations-, massmedie- och informationsområdena beaktas i ett sammanhang.

1.3 SVENSKA BISTANDSMÅL

Målen för Sveriges u-landsbistånd är att i mottagarländerna främja resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt en demokratisk samhällsutveckling (utrikesutsk. 1978/79:1 s. 31 och 1978/79:27 s. 38).

Inom ramen för dessa mål kan överväganden rörande bistånd på kommunikations- och informationsområdena utgå från följande åtta punkter.

1. Utveckling till ökad självständighet för u-länder och bättre levnadsförhållanden för deras befolkning kan påskyndas om de blir delaktiga av modern teknik

för t.ex. telekommunikation, inspelning och reproduktion samt radio och TV.

2. Ekonomisk och social utveckling är beroende av att kunskap sprids till många. I u-länder med snabbt växande befolkning är det viktigaste i dagens värld, att så många som möjligt kan klara sin egen matförsörjning. De som utöver familjens behov kan producera ett överskott som kan marknadsföras, bidrar till sitt lands ekonomiska tillväxt och självtillit. Bättre spridd upplysning är ett väsentligt medel för dessa syften.

3. Kunskapsutbredning på bred front genom massmedia kan bidra till social och ekonomisk utjämning - mellan olika skikt i befolkningen och mellan könen.

4. En bestående och självgenererande utveckling på bred front förutsätter folklig förankring och en samverkan som innebär ett brett deltagande i planering, beslut och genomförande av åtgärder på det lokala planet. Ett effektivt informationssystem gör många människor medvetna om utvecklingens och samverkans möjligheter och mål. Det möjliggör utbyte av erfarenheter och åsikter - tvåvägskommunikation - inom och mellan folkgrupper och mellan den stora massan av folk och de styrande. Informationssystem med dessa kännetecken medverkar till en demokratisk utveckling.

5. Massmedia kan vara väsentliga redskap för att bevara och utveckla varje folks kulturella egenart och samtidigt för att berika varje enskild kultur genom utbyte med andra.

6. Bistånd till utveckling av u-länders kommunikations- och informationssystem kan således medverka - på det sätt som berörts i föregående punkter - till uppnående av huvudmålen för svenskt bistånd.

7. Sverige har goda förutsättningar att medverka med egna erfarenheter och kunskaper liksom med svenska varor och tjänster i utvecklingssamarbete på kommunikations- och informationsområdena.

8. Den tekniska utvecklingen på dessa områden innebär för alla länder ekonomiska, sociala, kulturella och politiska problem, som måste uppmärksammas i biståndet när tekniken sprids till u-länder. Den uppenbara obalans till u-länders nackdel, som råder på kommunikations- och informationsområdena, får inte ersättas av nya former av dominans och beroende, som utarmar u-länders kultur i stället för att berika den.

1.4 SVENSK MASSMEDIEPOLITIK

I sitt plenaranförande vid Unescos extraordinära generalkonferens hösten 1982 uttalade statsrådet Bengt Göransson bl.a. (översatt från engelskt original):

"Utvecklingen av de nya medierna som sateliter, kabeltelevision och video kommer att göra internationellt samarbete och internationella överenskommelser mer nödvändiga än någonsin. Inget land vill se mediestrukturer som de har haft i flera decennier förstörda av överspill från direktsändande satelliter. Varje land måste ha rätten att utveckla den massmediestruktur det önskar. I Sverige vill vi t.ex. behålla radio och TV som en verksamhet i allmänhetens tjänst, och vi kommer inte att godta annonser i radio- och TV-program.

Enligt min åsikt är det uppenbart att ett visst statligt stöd är nödvändigt för att

upprätthålla såväl en rimlig bredd och en godtagbar kvalitet på kulturprodukterna som principen om mångfald i massmedierna.

Det är väsentligt att påpeka att vi tillämpar modeller för samhällsstöd som varken ingriper i innehållet i massmedierna eller i det kulturella skapandet. I mitt land är t.ex. radio och TV organiserade som en verksamhet i allmänhetens tjänst med en självständig ställning, som är fri från statlig kontroll."

Sveriges tradition på informations- och tryckfrihetens områden går jämförelsevis långt tillbaka i tiden. Informations- och yttrandefriheten betraktas idag som en förutsättning för det svenska demokratiska samhällsskicket.

Vissa av de svenska förhållandena framstår som ovanliga också i ett europeiskt perspektiv. Vår offentlighetsprincip i fråga om allmänna handlingar och vårt meddelarskydd saknar i stort sett motsvarighet i andra länder.

Viljan att skapa bästa möjliga förutsättningar för utnyttjandet av yttrandefriheten har legat till grund för de statliga åtgärderna på massmedieområdet. Metoderna skiljer sig från ett område till ett annat. Gemensamt för de olika organisationsformerna och stödordningarna är dock att de syftar till att främja mångfald och oberoende.

Mediepolitiken är också en del av kulturpolitiken och de kulturpolitiska målen är tillämpliga även på detta område. Framförallt har den statliga politiken utformats för att gynna kvalitet, säkra inhemsk produktion och motverka kommersialismens negativa verkningar.

"Den svenska modellen" på medieområdet kännetecknas (förutom av en lång yttrandefrihetstradition) således av att staten tagit ett ansvar för mångfald i utbudet och av att medierna - oavsett om de mottar stöd eller ej - garanteras en oberoende ställning gentemot statsmakterna.

1.4.1 Exempel

Principerna och valet av olika praktiska lösningar kan belysas med exempel från tre områden, som alla har debatterats och där missuppfattningar förekommer både i Sverige och utomlands: litteraturstödet, den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten samt presstödet. Kritiken har främst gällt risken för statlig styrning av massmedierna och deras innehåll.

Dessutom redovisas i korthet filmpolitiken. På detta område görs ett undantag från förbudet mot förhandsgranskning av program.

Litteratur

Staten har sedan ett antal år tillbaka genom en aktiv litteraturpolitik velat främja en bokutgivning som präglas av mångfald och kvalitet och av att böcker finns tillgängliga i olika delar av landet. Det statliga utgivningsstödet har till syfte att skapa möjligheter till en bred och kvalitetsmässigt god utgivning av böcker oberoende av olika konjunkturbetingade omständigheter samt att ge förutsättningar för en utgivningsverksamhet hos många förlag av olika storlek. Stödet är ett titelstöd och ges huvudsakligen i efterhand till förlagen.

Radio och TV

Uppgiften att svara för radio och TV i allmänhetens tjänst anförtros f.n. åt Sveriges Radio och dess olika programföretag. Sveriges Radio-koncernen är orga-

niserad som ett fristående aktiebolag. Det ägs av folkrörelserna (60 %), pressen (20 %) och näringslivet (20 %). Verksamheten regleras genom lagstiftning och i avtal mellan staten och koncernen. Den finansieras med mottagaravgifter.

Programutbudet skall utformas så att det genom kvalitet, tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning.

Förhandsgranskning av program får inte förekomma.

Press

Dagstidningarna i Sverige når en upplaga av 4,8 milj. ex., vilket ger 580 ex. per 1 000 invånare. Detta innebär en stark ställning för pressen internationellt sett. Antalet dagstidningar, 160, för oss också till en ledande position. Tidningarna är därtill relativt jämnt spridda över landet.

Situationen är emellertid inte bekymmersfri. Det samlade upplagetalet har visserligen ökat kontinuerligt, men antalet tidningar har blivit färre.

Särskilt hårt drabbade är de s.k. andra tidningarna på en ort. Dessa har mindre prenumerationsinkomster än förstaidningarna, men ännu allvarigare är att den mindre upplagan också gör tidningarna ointressanta för annonsörerna. Eftersom annonserna i genomsnitt svarar för ca två tredjedelar av en morgontidnings intäkter innebär detta en ohållbar ekonomisk situation för många tidningar.

Regering och riksdag försökte till en början komma tillrätta med problemen med hjälp av indirekta stödformer till pressen. T.ex. momsbefrielse, lägre annonskatt och subventionerade distributionskostnader.

Det indirekta stödet räckte emellertid inte för att hindra tidningsdöden. Då infördes ett direkt pressstöd med i första hand andra-tidningar och övriga lågtäckningstidningar som stödmottagare. Stödet utgår per ton förbrukat tidningspapper och enligt automatiskt verkande regler.

Film

Det statliga filmstödet syftar till att främja inhemsk filmproduktion, präglad av mångfald och kvalitet, att motverka kommersialismens negativa verkningar och att göra kvalitetsfilm tillgänglig i hela landet.

Resurserna för detta kommer delvis från biografbranschen, som genom avtal med staten befriats från nöjesskatt, men i gengäld betalar en viss procent av biljettintäkterna till Svenska Filminstitutet. Dessa medel används - tillsammans med statsbidrag - till produktionsstöd till svensk film och andra filmkulturella ändamål. En liknande överenskommelse finns med videobranchen, som betalar en avgift för inspelade videogram.

Filmområdet skiljer sig från övriga massmedieområden på en viktig punkt. Det är det enda område som undantagits från den grundlagsfästa principen att censur inte får förekomma. Film som visas offentligt skall enligt biograförordningen underkastas förhandsgranskning riktad mot framställningar av våld och kombinationer av våld och sex.

Gemensamt för dessa fyra områden är att utbudet troligen skulle vara mindre differentierat utan statligt stöd eller reglering. Metoderna har anpassats till vad som varit praktiskt genomförbart och bedömts som mest ändamålsenligt. De kan knappast exporteras, eller vara något villkor för svenskt mediebestånd. De kan dock tjäna som exemplifiering på hur man kan konstruera olika system för att uppnå ett visst syfte. I den meningen kan de vara värdefulla och göras till föremål för kurser, seminarier och studiebesök.

1.5 MOTTAGARLÄNDER

Valet av mottagarländer för direkt statligt mediebistånd är normalt givet genom riksdagens beslut om s.k. programländer och genom den ordning som tillämpas för samarbete med u-länder genom den statliga Beredningen för internationellt tekniskt samarbete (BITS). Bistånd genom frivilliga organisationer är inte underkastat motsvarande begränsningar.

SIDAS programländer är f.n. Angola, Botswana, Etiopien, Guinea-Bissau, Kap Verde, Kenya, Lesotho, Moçambique, Swaziland, Tanzania, Zambia och Zimbabwe; Bangladesh, Indien, Laos, Sri Lanka och Vietnam; samt Nicaragua. De flesta av dessa länder hör till den fattigaste ländergruppen.

BITS uppgift är att vidga och stärka Sveriges förbindelser med vissa u-länder med vilka Sverige har ingått samarbetsavtal eller liknande former av överenskommelser. Verksamheten skall stödja ekonomisk och social utveckling i mottagarländerna och utformas så att den gagnar både mottagande land och Sverige. Den omfattar tre olika program, nämligen tekniskt samarbete, internationella kurser och u-krediter.

Tekniskt samarbete, som också innefattar finansiellt stöd, bedrivs eller har bedrivits med följande länder: Nigeria och Somalia; Algeriet, Egypten, Irak, Sudan och Tunisien; Burma, Pakistan och Kina; Costa Rica, Cuba, Dominikanska Republiken, Ecuador, Jamaica, Mexico och Peru; samt Portugal.

U-krediter kan ges till de svenska programländerna och ovan nämnda länder med vilka BITS har tekniskt samarbete samt dessutom till andra länder, vilkas utvecklingspolitik ligger i linje med de svenska biståndspolitiska målen.

För BITS kurser och Svenska Institutets personutbytesprogram är länderkretsen vidare.

2. MASSMEDIEFRÅGORNA I INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

När frågor om yttrande- och informationsfrihet diskuteras inom FN, Unesco och andra internationella organisationer är motsättningarna ofta stora. Medan västliga demokratier normalt verkar för ett fritt informations- och nyhetsflöde, betonar de kommunistiska staterna och många u-länder särskilt betydelsen av att informationen är "objektiv". Därmed uppstår en ideologiskt präglad diskussion om vem som skall ha inflytande över och ansvar för de budskap som sprids. U-länders företrädare pekar i dessa sammanhang gärna på de hinder för det fria informationsflödet, som i-länderna genom licensstväng o.d. har satt upp inom t.ex. de tekniska och vetenskapliga områdena.

Som framgår av bilaga 2 erkänns yttrandefrihetens principer i alla internationella instrument rörande mänskliga rättigheter. Sverige har tillträtt alla viktigare sådana internationella överenskommelser. Det innebär i praktiken att Sverige därmed har förpliktigt sig gentemot övriga konventionsstater att tillförsäkra enskilda personer - såväl svenska medborgare som andra - vissa fri- och rättigheter som anges i dessa överenskommelser. Av särskilt intresse i detta sammanhang är att beakta vad som gäller för yttrande- och informationsfriheten.

2.1 NY "VÄRLDSORDNING" PÅ KOMMUNIKATIONS- OCH INFORMATIONSSOMRÅDEN

Den internationella debatten domineras sedan några år av krav på en "New World Information and Communication Order" (NWICO). Tanken på en sådan ny ordning är knuten till förslaget om en ny ekonomisk världsordning. Den har särskilt kommit till uttryck i olika FN- och Unesco-sammanhang.

Flertalet västliga i-länder har ställt sig tveksamma eller avvisande till de krav som hittills har framförts.

Däremot erkänner de flesta att u-ländernas önskemål om förbättrade förhållanden på informations- och kommunikationsområdena i sak är berättigade. Det finns också en växande insikt om att ökade insatser på dessa områden behövs.

Någon definition av en ny världsordning på informations- och kommunikationsområdet har inte fastställts. Unescos generalkonferens 1980 har dock i en med s.k. konsensus antagen resolution framlagt vissa idéer som kanske kommer att ligga till grund för en sådan ordning. Unesco har ålagt sig uppgiften att definiera den.

Enligt detta Unesco-beslut kunde en ny informations- och kommunikationsordning bygga på bl.a. följande överväganden:

- undanröjande av de obalanser och ojämlikheter som kännetecknar dagens situation,
- undanröjande av de negativa effekterna av vissa allmänna eller privata monopol och av alltför stora koncentrationer,
- borttagande av inhemska och utländska hinder för ett fritt flöde och en bredare och bättre balanserad spridning av information och idéer,
- mångfald av källor och informationskanaler,
- press- och informationsfrihet,
- frihet för journalister och alla inom kommunikationsmedia yrkesverksamma, en frihet som är olösligt förenad med ansvar,

- u-länders förmåga att åstadkomma en förbättring av sina förhållanden, främst genom att skaffa sig egen utrustning, utbildad egen personal, förbättra sina infrastrukturer och anpassa sina informations- och kommunikationsmedia till sina egna behov och strävanden,
- i-länders uppriktiga önskan att bistå dem att nå dessa mål,
- respekt för varje folks kulturella identitet och för varje nations rätt att informera världens publik om sina intressen, sina strävanden och sina samhällliga och kulturella värden,
- respekt för alla folks rätt att delta i det internationella utbytet av information på grundval av jämlikhet, rättvisa och ömsesidig nytta,
- respekt för allmänhetens, etniska och sociala gruppers samt individers rätt att ha tillgång till informationskällor och att aktivt delta i kommunikationsprocessen.

Slutligen skall en ny ordning grundas på fundamentala principer i internationell rätt såsom de uttryckts i FNs stadga.

2.2 SVERIGES INTERNATIONELLA UPPTÄDANDE

Sverige har under senare år gjort flera viktiga markeringar i internationella sammanhang av vår syn på dessa frågor. Bland principiellt betydelsefulla framträdanden under senare tid kan särskilt nämnas de svenska inläggen 1980 och 1982 i Unescos generalkonferens och i FNs särskilda politiska utskott.

I ett tal inför FNs särskilda politiska utskott 1980 sammanfattade dåvarande ambassadör Thunborg den svenska synen (översatt här från engelskt original):

"Vi är övertygade att den fria pressen har spelat och kommer att spela en betydelsefull roll för att främja rättvisa och samhällelig och kulturell jämlikhet i vårt eget samhälle. Det är vår tro att en fri press även kommer

att bidra till jämlikhet och ekonomisk utveckling i andra samhällen. Vi är även övertygade om att ett fritt flöde av information och kommunikation mellan individer i skilda länder kommer att främja en bättre förståelse mellan folk och av deras förhoppningar och bekymmer.

Bristen på balans i nyhetsflödet mellan länder har kritiserats. En sådan brist på balans, t.ex. det starka inflytandet från kommersiella intressen, kan uppenbarligen vara till skada. När vi överväger möjligheter att ta bort olika hinder för nyhets- och informationsflödet - nationellt och internationellt - bör vi också diskutera hur den nuvarande strukturen på detta område kan förbättras.

Rätten att yttra sig - och att yttra sig mot makthavare utan fruktan för vedergällning - måste ges inte minst till de underprivilegerade för vilka denna rätt är ett vapen i deras rättfärdiga kamp för mänsklig värdighet och för bättre levnadsvillkor. Ny teknik som t.ex. utbildnings-TV kan erbjuda billiga och effektiva medel för kommunikation i länder, där infrastrukturen behöver förbättras. Jag vill här och nu upprepa att hinder som begränsar utövandet av yttrandefriheten bör avskaffas - de må vara legala, ekonomiska, sociala eller kulturella. Ett samhälle som inte tillåter öppen kritik av sina ledare och institutioner blir präglad av stelhet och förtryck. En fri debatt, självständiga och mångskiftande massmedia och en väl informerad allmänhet behövs både för att kontrollera och balansera varje slag av makt, politisk, ekonomisk m.m. och för att främja utveckling. Vi skulle önska se dessa principer tillämpade i hela världen och, inte minst, i Unescos och FNs verksamhet.

Enligt vår mening bör de internationella organisationernas verksamhet på informations- och kommunikationsområdena, vare sig det gäller Unesco eller FN, bidra till och stimulera öppen kommunikation mellan individer och länder. De kan göra detta om deras verksamhet utgår från följande överväganden:

1. Informationsflödet bör vara fritt - såsom uttryckt i FNs allmänna rättighetsförklaring (Art. 19) och i Unescos massmediadeklaration (Art. 1), liksom

vidare utvecklat i slutsatserna av den av Unesco uppsatta internationella kommissionen för att studera kommunikationsfrågor, MacBride-kommissionen.

2. Censur eller godtycklig kontroll bör tas bort såsom MacBride-kommissionen betonat.
3. Regeringar bör, för sin del, främja journalisters fria tillgång till informationskällorna.
4. Massmedia bör vara verkligt fria från regeringspåverkan vad gäller innehållet i den information de sprider.
5. Journalisternas ställning bör stärkas och deras arbetsvillkor förbättras, särskilt genom sådana åtgärder som yrkeskåren självtar initiativ till. Dess synpunkter och förslag bör välkomnas och beaktas av regeringar och internationella organ innan någon åtgärd vidtas i dessa frågor.
6. Det internationella samfundet bör stödja u-länder i att bygga upp infrastrukturen för ett brett och bättre balanserat informationsflöde. Sådana åtgärder bör samordnas inom varje land och inom FN-systemet, och i fullt samarbete med berörda icke-statliga institutioner och organ. I detta sammanhang vill jag hänvisa till beslutet nyligen i Unescos generalkonferens att upprätta ett internationellt program för kommunikationsutveckling (IPDC). Vi anser att IPDC har en viktig roll att spela i sammanhanget tillsammans med andra organisationer - statliga såväl som icke-statliga.
7. De internationella organisationernas program på detta område bör koncentreras till sådan verksamhet för vilken deras kompetens och resurser är bäst lämpade, och beakta att information och journalistik inte i första hand är en mellanstatlig uppgift. De bör också beakta att i vissa fall andra organisationer har bättre förutsättningar och är bättre rustade för att fungera till gagn för länder i behov av internationellt bistånd. Organisationerna bör ha en klar ansvarsfördelning sinsemellan och samverka för att undvika dubbelarbete. Med tanke på behovet av att få till stånd en enhetlig syn hälsar vi med tillfredsställelse tillkomsten under ACC (FNs administrativa samordningskommitté) av en gemensam informationskommitté i FN för samordning av verksamheten inom FN-systemets olika delar."

Denna uppfattning har sedermera präglats också andra svenska officiella framträdanden i internationella sammanhang.

3. SVENSKT MEDIEBISTÅND

Enligt den kartläggning, som redovisas i bilaga 3, har totalt över 600 miljoner kr utbetalats i statligt svenskt bistånd inom medieområdet under perioden 1978-82 (några av de redovisade projekten påbörjades dock under tiden 1968-73). Av dessa medel har drygt 160 miljoner kr lämnats som krediter genom BITS. Insatserna fördelar sig i stort enligt följande:

Tabell 1 Svenskt mediebidand 1978-82

Insatstyp	Bidrag (Mkr ca)	Andel (% ca)
I. Utveckling av massmedia	30	5
II. Utveckling av telekommunikationer (krediter)	420 } 160 }	580 } 68,6 } 26 }
III. Konferenser, seminarier, publikationer	2	0,3
IV. Forskning m.m.	1	0,1
TOTALT	613	100

Huvudinslagen hittills i det svenska statliga biståndet på kommunikations- och informationsområdena kan sammanfattas på följande vis.

Uppbyggnaden av telesystem med finansiering genom SIDA har innefattat planering och genomförande, utbildning och ledning; under de senaste åren har återkommande chefsutbildningskurser anordnats av televerket i Sverige med medel från BITS.

En både principiellt och sakligt väsentlig del av mediebidandet avser kommunikationssidan av utvecklings-

projekt (se t.ex. underavsnitt 5.1.2 nedan). Det har visat sig svårt att få fram några exakta uppgifter om storleken av de medel som hittills har satsats på sådana insatser. Ovan nämnda kartläggning redovisar endast i undantagsfall denna typ av bistånd. Exempel på sådan verksamhet är de bidrag som genom SIDA har lämnats till papperskonsumtion - t.ex. till hundratals miljoner skolböcker (ursprungligen på uppmaning av Unesco) - och till produktion i u-länder av papper för tidningar, böcker och andra skrifter.

Vid sidan om bidrag till uppbyggnad av skolsystem har vuxenundervisning befordrats genom kampanjer för att lära ut läsning och skrivning (alfabetisering) och introduktion av korrespondensundervisning och folkhögskolor. I dessa utbildningsformer har modern kommunikationsteknik kommit till användning i varierande omfattning. Informationsmaterial har spritts i massupplagor och andra medier har använts (t.ex. pressen) på områden som familjeplanering, hälsovård, nutrition och jordbruk.

Utbildning per radio - som inte förutsätter läskunnighet eller ingår i skolan - har stötts genom utbildningssamverkan mellan Sveriges Radio och u-länders radioföretag. Jordbruksupplysning per radio har sedan årtionden utvecklats i u-länder, bl.a. som en del av FN-organet FAOs arbete och med svenskt stöd genom FNs biståndsprogram UNDP. På upphovsrättens område har utbildning i och utanför Sverige ägt rum i samarbete med FN-organet WIPO.

Till icke-statliga svenska och utländska organs verksamhet har bidrag i många fall lämnats från

SIDA för att befrämja informationsdelen av utvecklingsprojekt - t.ex. inom ramen för stöd till missionens utbildning och hälsovård, uppbyggnaden av kooperativ eller facklig verksamhet, de nationella befrielseörelsernas humanitära verksamhet och familjeplaneringsarbetet i många länder.

Det personutbytesprogram, som Svenska Institutet bedriver med biståndsmedel från BITS, innehåller i växande grad utbyte på massmedieområdet. U-landsforskningsorganet SAREC har stött ett par forskningsinsatser berörande informations-spridning till och om u-länder.

Under många år har den internationella stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond i Uppsala fått statliga bidrag genom SIDA till verksamhet på kommunikations- och informationsområdena. Flera seminarier och arbetskonferenser har hållits. Fondens tidskrift, "Development Dialogue", har ägnat många artiklar och flera specialutgåvor åt dessa områden. En rad andra publikationer har också utgivits. Dessa bidrag utgör tillsammans en internationellt välkänd del av litteraturen i ämnet "A New World Information and Communication Order". Detta uttryck torde f.ö. ha sitt ursprung i Hammarskjöldsfondens "Third World Journalists' Seminar" i New York 1975 och dess seminarium om "the Role of Information in the New International Order" i Mexico City 1976.

Nämnda bidrag till det internationella erfarenhetsutbytet och forskningen på kommunikationsområdet exemplifierar svenska insatser på samma område som behandlats av Unescos "International Commission for the Study of Communication Problems" under ledning av Sean MacBride och som sammanfattades 1980 i rapporten "Many Voices, One World. Communication and Society Today and Tomorrow".

Utöver det bistånd som kanaliseras genom SIDA och genom FN-organen, särskilt Världsbanken/IDA, och de regionala utvecklingsbanker som får svenska bidrag, bör man konstatera att det svenska deltagandet på kommersiella villkor är betydande särskilt i fråga om uppbyggnaden av telekommunikationssystem. Främst gäller detta LM Ericsson och televerkets konsultföretag Swedtel. Inom ramen för den särskilt fördelaktiga kreditgivning i kombination med bistånd, i vilken BITS är ansvarigt för gåvoinslaget och för vissa tjänster (studier, kurser), har ett antal svenska leveranser kommit till stånd på telesidan. Svensk teknologi och materiel har visat sig vara eftersökta.

Den ovan nämnda kartläggningen tyder på att volymen av svenskt bistånd på kommunikationssektorns hårdvarusida vid rimliga jämförelser inte är liten. Delvis kan detta bero på att biståndet på området genom Världsbanksorganet IDA är litet (ca 4 % av totalvolymen 1961-81), vilket i sin tur sammanhänger med att kommersiella krediter från affärsbanker och leverantörer är vanliga på telesidan. Det svenska biståndets volym speglar den svenska industrins relativt starka position på världsmarknaden. Utbyggnaden av telenäten kom emellertid sent igång särskilt i de fattiga länder i Afrika, som utgör merparten av länder med SIDA-program, och utbyggnaden av telenätet i dessa länder är alltså svag. Bindningen till f.d. kolonialmakter i fråga om teknik torde vidare ha gjort det svårt för berörda u-länder att inrikta sig på nya partners.

Inte heller när det gäller kommunikationsinsatser av "mjukvarukaraktär" inom utvecklingsprojekt

torde det svenska biståndet vara relativt mindre än flertalet andra biståndsgivares. Sveriges benägenhet att svara för lokala kostnader - t.ex. för upplysningsarbete - i ett u-lands utvecklingsprojekt har varit större än de flesta andra biståndsgivares. Däremot ter sig de svenska insatserna på massmedieområdet relativt begränsade vid en internationell jämförelse.

Också svenska bidrag till internationella organisationer har möjliggjort en del betydelsefulla insatser på informationssidan. Särskilt viktiga har sådana insatser varit inom ramen för kampanjer för hälsovård, familjeplanering, jordbruk, skogsplantering o.d. Att Sverige haft ett handikapp i sitt för alla u-länder ointressanta hemmaspråk är troligt. Mot den bakgrunden torde flera insatser vara positivt anmärkningsvärda, t.ex. då de avsett att befordra u-landets eget språk som kommunikationsmedel på bekostnad av de tidigare härskarnas språk.

4. U-LÄNDERNAS SITUATION

Ännu för några år sedan förekom huvudsakligen tre tjänster på teleområdet - telefon, telegram och telex. Idag räknar man med omkring tjugo olika tjänster med bl.a. dataöverföring, telefax och teledata. Vissa beräkningar tyder på att om tjugo år kommer över hälften av den arbetande befolkningen i industriländerna att vara sysselsatt i kommunikations- eller informationssektorn fattad i dess vidare bemärkelse. De utvecklade länderna är enligt flertalet bedömare på väg från ett industri- till ett informationssamhälle.

Denna utveckling är av stort intresse också för u-länderna. Av tillgänglig statistik (se tabell 2 och 3) framgår att de största biståndsbehoven finns i Afrika, där det i vissa länder föreligger en nära nog katastrofal bristsituation på kommunikations- och informationsområdena.

En jämförelse mellan några länder på vissa sektorer inom kultur- och kommunikationsområdena ger följande bild (1979-80):

Tabell 3 nedan över mediasituationen i världen visar graden av u-ländernas underlägsenhet - som dock, trots deras så mycket större folkökning, har blivit mindre markant de senaste åren på vissa områden. Med nära tre fjärdedelar av världens befolkning svarade de 1980 för mindre än en tiondedel av världens bokproduktion. Vidare hade de ungefär en tiondedel så stor spridning av tidningar, TV- och radiomottagare samt använde nästan bara en tjugondedel så mycket papper per invånare som industriländerna. Endast inom filmområdet visar u-landsregionerna en viss jämlighet i statistiken. Det rör sig dock endast om en skenbar likhet. En betydande del av denna produktion kommer från tre länder, Hongkong, Singapore och Indien.

Vad gäller telekommunikationer anses idag två tredjedelar av världens befolkning ha dålig eller ingen tillgång alls till teletjänster, främst på grund av höga kostnader i landsbygdsområdena. Vidare beräknas omkring tre fjärdedelar av alla telefonapparater vara koncentrerade till tio länder. Dessa brister innebär allvarliga handikapp för u-länders utveckling.

Hittills har de flesta biståndsprogram, säkert i enlighet med mottagarländernas önskemål, givit prioritet åt hårdvarusidan. I pengar räknat lär denna inriktning bestå. Från u-landshåll har man dock under senare år med hänvisning till kravet på en ny världsordning för information och kommunikation också lagt ökad vikt vid mjukvarusidan och massmediebistånd. Tillkomsten av IPDC (International Programme for the Development of Communications - se nedan avsnitt 5.4.3.2) har bland u-länder uppfattats innebära nya möjligheter till bistånd, särskilt på mjukvarusidan. I vilken utsträckning de

Tabell 2 Viss kulturstatistik för Indien, Nicaragua, Tanzania och Sverige 1979-80

Land	Indien	Nicaragua	Tanzania	Sverige
Verksamhet	(BNI/inv. 190 \$)	(BNI/inv. 660 \$)	(BNI/inv. 280 \$)	(BNI/inv. 14 500 \$)
Utgivna boktitlar	13 148	955	-	7 598
Dagliga tidningar (ex./1 000 inv.)	20	69	3	580
Användning av tidningspapper (kg/1 000 inv.)	405	986	166	35 586
Användning av skrivpapper o.l. (kg/1 000 inv.)	794	1 169	297	61 106
Biografplatser (1 000 inv.)	5,6	-	1	250
Radiomottagare (1 000 inv.)	45	259	28	850,1)
TV-mottagare (1 000 inv.)	1,7	65	0,3	470,1)

Källor: Unesco Statistical Yearbook 1982, Kulturstatistik 1960-1979, en publikundersökning av Sveriges Radio 1981, Bilaga 5 till Prop. 1982/83: 100, m.m.
1) Mottagare i ordinarie postad

projekt som hittills presenterats för IPDC skulle motsvara regeringarnas prioriteringar, om de fick välja mellan olika alternativ för användning av biståndsmedel, är svårt att idag bedöma. Ungefär hälften av dessa projekt har avsett utbildning av journalister, radio- och TV-producenter och tekniker samt stöd till nyhetsförmedling, upprättande av nationella och regionala nyhetsbyråer m.m. Det är också denna typ av insatser som har förorsakat mest diskussion inom enskilda givarländer liksom inom FN-systemet.

4.1 TEKNISK UTVECKLING

Den nya tekniken ställer stora krav på ekonomiska och mänskliga resurser. Endast ett fåtal länder har idag tillgång till den kunskap och utrustning som krävs för att i större skala bygga upp och utnyttja nya telekommunikationssystem. Än färre länder har de ekonomiska förutsättningarna att delta i tillverknings- och utvecklingsarbetet.

De nya tekniska möjligheterna kan i sig inte ändra på människors levnadsvillkor. Det gäller att kunna använda dem så att de stärker u-länders nationella identitet och socio-ekonomiska utveckling. I Indien där man har prövat utbildningsprogram på TV via en direktsändande satellit, är erfarenheterna blandade. Enligt vissa experter ökade visserligen mängden information ute i byarna avsevärt men informationen saknade relevans och hade därför inte någon betydelse för strävandena att förbättra böndernas livsvillkor.

Telekommunikationssatelliter spelar en allt större roll för internationella teleförbindelser liksom för förbindelser mellan grupper av närliggande länder eller inom ett land. Tekniskt mer avancerade i-

Tabell 3

Mediesituationen i världen

Region	Procent av världsbefolkningen	Boktitlar per mil. inv.	Dagstidningsex. per 1000 inv.	Användning av tidningspapper kg/inv.	Filmproduktion antal	Biografplatser per 1000 inv.	Radiomottagare per 1000 inv.	TV-mottagare per 1000 inv.
Afrika	8	27	14	0,6	15	4	73	10
Arabstaterna	3,7	43	33	0,6	65	7	153	52
Asien	57,1	56	72	2,2	1 890	7	107	53
Latinamerika	8,2	93	95	3,3	230	19	302	107
Oceanien	0,5	548	272	26,1	40	24	867	297
Europa	16,9	542	310	9,7	1 050	52	455	311
Nordamerika	5,6	468	258	47,2	290	53	1 970	619
U-länder	73,7	44	35	1,3	1 720	8	98	30
I-länder	26,3	500	324	19,3	1 860	46	817	393

Sammanställningen fjord efter Unescos Statistical Yearbook 1982. Uppgifterna avser år 1979 och/eller 1980. För Folkrepubliken Kina föreligger inga uppgifter. Oceanien omfattar bl.a. Australien och Nya Zeeland. Nordamerika omfattar USA, Canada, Karibiska området och Centralamerika.

länder bygger satellitbaserade nät för rundradio och datatrafik. I i-länder med stora interna te-
lebehov och i en del u-länder byggs också klassis-
ka teletjänster som telefon och telex upp med hjälp
av bl.a. satelliter. Utvecklingen av satelliter
och markstationer har vidare gjort det möjligt att
också använda satelliter för sändning av TV- och
ljudradioprogram direkt till enskilda hushåll.

För länder som saknar lämplig infrastruktur på te-
lekomunikationsområdet kan de nya kommunikations-
medlen innebära nya problem likaväl som nya möj-
ligheter. Ju mer information som lagras på data
och förmedlas via satelliter och landnät, desto
svårare kan u-länder få att inhämta, och framför-
allt att bearbeta, information om för dem kanske
livsviktiga förhållanden på t.ex. handelns område
(efterfrågan, priser etc.). Avsaknad av lämplig
utrustning och utbildad personal gör dem än mer
beroende av andra länders samarbetsvilja och av
transnationella företag. Samtidigt är det viktigt
att telekommunikationerna - med den tvåvägskomm-
unikation som de möjliggör - kan utvecklas. Exem-
pelvis kan dataöverföring bli ett viktigt medel
för tekniköverföring till u-länderna.

På massmedie- och kulturområdena ställs dessa län-
der inför helt nya situationer t.ex. genom ny tek-
nik för inspelning och reproduktion m.m. Program
framställda i några få i-länder kan komma att mer
eller mindre slå ut nationella mediestrukturer.
Inhemsk språk, kulturer, folklöre, liksom andra
sällsamt strukturer kan utsättas för betydande på-
frestningar.

Också situationen för det tryckta ordet, tryck-
ning och spridning av pressalster, måste uppmärk-

sammas. Insatser på detta område är i många u-län-
der direkt relaterade till ökad alfabetisering,
särskilt i landsbygdsområdena och för kvinnorna.

Samtidigt erbjuder t.ex. satellittekniken väsent-
liga möjligheter för spridning av radio- och TV-
program i länder som har svagt utbyggda nationella
kommunikationsstrukturer, stora avstånd, dåligt
skolsystem och allmän brist på social service. De
tekniska installationer på marken, som krävs i
form av parabolantennor och till dem anslutna lo-
kala kabelnät, kan utföras relativt enkelt och i
framtiden till ett lägre pris än dagens motsvaran-
de system. Likaså tillåter satellitöverföringar
radio- och TV-programverksamhet av hög kvalitet i
områden som annars knappast alls kan nås.

För vanlig telekommunikation torde dock satellit-
system inte inom en nära framtid kunna svara för
annat än en liten del av det totala telenätet.
Det markbundna systemet måste därför tillsvidare
ses som en grundläggande komponent i ett landsom-
fattande telesystem. Givetvis kan lösningar base-
rade på satellitteknik vara av stor betydelse un-
der ett uppbyggnadsskede beroende på hur "trafik-
bilden" ser ut i respektive land. Ett väl utbyggt
marksystem är emellertid en förutsättning för att
avsevärt förbättra kommunikationerna både inom
landet och med utlandet.

Den tekniska uppbyggnaden är ett arbete på sikt.
Till tekniska och ekonomiska svårigheter kommer
sociala och psykologiska hinder. Det gäller att
skapa förståelse för den nya teknikens möjlighe-
ter och betydelse, inte bara kunskap om den.

4.2 MASSMEDIA I U-LAND

Som antyds i avsnitt 1.4 ovan finns det vissa principiella skillnader i inställningen till massmedia redan mellan Sverige och andra i-länder. Vid en jämförelse mellan Sverige och u-länder förstärks dessa skillnader ytterligare av u-ländernas brist på tradition på informations- och yttrandefrihetsområdena, av deras fattigdom och bristande läskunnighet samt av en ofta förekommande politisk centralstyrning. Särskilt gäller detta för det svenska biståndets programländer i Afrika, vilka hör till de fattigaste i världen.

Ett särskilt problem är att u-länder i massmedia och i undervisning i betydande omfattning använder utländskt material - främst därför att de inte har något annat och att inhemskt material är dyrt att framställa.

4.2.1 Pressen

U-länders företrädare hävdar ofta en annan syn än den västerländska på pressens uppgift. Bland i-landsjournalister betecknas den ibland som "sunshine"-reportage. U-länders företrädare talar däremot om utvecklingsjournalistik. Chefen för Inter Press Service (se vidare avsnitt 4.2.3 och 5.4.3.1) Roberto Savio uttryckte problemet på följande vis i ett tal 1982:

"...information som skall lyckas på marknaden måste ha effekt, måste vara ovanlig, måste dra till sig uppmärksamhet. Som vi säger på vår jargong, den måste vara 'sexig'.

Men dessa kriterier har ingenting att göra med utvecklingsproblem, den tredje världens identitet, de grundläggande frågor som berör mänskligheten idag som hunger, befolkning, resurser, miljö, samhällsstrukturer eller kultur."

Savio påpekar dock också att även bland u-landsjournalister förståelsen ibland saknas för denna inriktning av pressens verksamhet och urval av nyheter.

Medvetenheten om den egna fattigdomen och beroendet av tidigare kolonialländer eller andra rika länder sitter troligen djupt i journalister och läsare i u-länder. U-länders regeringsföreträdare säger sig inte vilja ha en nyhetsjournalistik inriktad på sensationella händelser utan en beskrivning, i så positiva ordalag som möjligt, av den egna utvecklingen. Det stärker självkänslan och, tror man kanske, förhandlingspositionen gentemot bidragsländerna.

Pressen i ett u-land uppfattas ofta som obenägen att kritiskt granska makthavarnas verksamhet. Men i många länder, kanske särskilt i Afrika, tycks vissa förutsättningar saknas för att tidningarna skall ha tillräckliga möjligheter att hävda sig gentemot myndigheterna. Industrin är inte tillräckligt utbyggd för att kunna via reklam eller på annat sätt garantera en tidnings inkomster. Läserkretsen är på grund av bristande läskunnighet och fattigdom alltför liten för att bära upp flera tidningar.

Den politiska makten har många kontrollmedel till sitt förfogande (t.ex. strypning av tillgång till papper eller till reservdelar för pressarna), som kan göra en tidningsägare obenägen att ta alltför stora risker. Å andra sidan förefaller det finnas en stor läshunger också i mycket fattiga u-länder, som skulle kunna garantera pressen en framtid.

I Asien och framförallt i Latinamerika, där relativt få av det svenska biståndets programländer

återfinns, är de praktiska förutsättningarna för det tryckta ordet bättre. Läskunnigheten är i flera länder hög, och på vissa håll finns det en ganska spridd press som bygger på amerikanska och engelska traditioner. Engelskan, franskan eller spanskan har kunnat fungera över stora delar av territoriet. Många journalister är väl utbildade och har en utvecklad känsla för självständighet och ansvar. Särskilt i Asien har vissa länder, t.ex. Indien, en tradition på pressområdet. Vidare finns där flera av de nyindustrialiserade länderna (NIC) med ekonomiska och tekniska förutsättningar att bära upp en tryckt press, t.ex. genom reklamfinansiering.

Medan tidningarna i Asien och Latinamerika ofta är privatägda ägs de flesta tidningar i Afrika av stat eller parti.

I länder med kanske 80-procentig analfabetism är förutsättningarna för en tryckt press svåra. Vanligen är särskilt dagstidningar alltså nästan obefintliga utanför de större städer, där de flesta utbildade människorna bor. Avsaknad av utbildad personal och egna nyhetsbyråer m.fl. skäl gör ofta tidningarnas innehåll torftigt. Sidantalet är begränsat och trycket dåligt. Utländsnyheterna liksom en stor del av det inhemska materialet sällas ofta fram ur information som kommer utifrån. De inhemska nyheterna bygger därtill vanligen på officiella eller officiösa informationer från myndigheter. Huvuddelen av en tidning upptas ofta till lika delar av uttalanden av stats- eller regeringschefen, bilder på viktiga personer på besök samt sensationsskriverier, i moraliserande syfte, om brott (stölder, mord, bilolyckor m.m.).

Vid sidan om dagspressen förekommer försök att bygga upp en landsbygdspress med delvis andra uppgifter. I första hand är dess syfte att för en lokalbefolkning informera om viktigare förhållanden för dess levnadsvillkor - hälsa, jordbruk, barnvård, skola, byggnad m.m. Denna typ av press är i förekommande fall inte sällan direkt knuten till något eller några utvecklingsprojekt.

I en rapport om "Rural journalism in Africa" (Unesco 1981) konstateras att landsbygdspressen i Afrika skiljer sig från tidningar avsedda för landsbygdsbefolkningen i andra delar av världen. "Det rör sig varken om en storstadsbaserad tidning med vid spridning eller om en landsortsstadsbaserad tidning med regional inriktning."

De flesta landsbygdstidningar i Afrika har från början tillkommit för att bidra till alfabetisering. Utvecklingen har varit långsam bl.a. på grund av bristande läskunnighet, stort antal lokalspråk och brist på infrastruktur (vägar, elektricitet och teknisk utrustning). Valet av språk har ofta bestämts av vilket språk som användes i alfabetiserings syfte. Genom att t.ex. välja swahili minskar man tidningens tillgänglighet för en luo-språkig lokalbefolkning men ökar i stället möjligheterna till en bredare geografisk spridning.

Dessa tidningar är oftast ägda eller stödda av myndigheterna. Undantag finns dock, t.ex. tidningar utgivna av fristående religiösa organisationer. Vanligen utkommer de någon gång i månaden i upplagor på 1 000 à 10 000 ex. (i Tanzania finns idag sju sådana tidningar). År 1981 bedömdes inte någon afrikansk landsbygdstidning vara ekonomiskt självbärande. Av bilaga 4 och 5 framgår vilka tid-

ningar som Unescorapporten behandlar, vilka ägarförhållanden som råder samt tidningarnas projektanknytning.

4.2.2 Radio och TV

Medan pressen vanligen är svag och ofta har en begränsad spridning i Afrika, intar radion en helt annan ställning. Som framgått av tabell 3 ovan uppskattades t.ex. antalet tidningsexemplar i Afrika per tusen invånare för några år sedan till 14 mot 72 i Asien och 95 i Latinamerika. Motsvarande siffror på radioområdet var för Afrika 73, för Asien 107 och för Latinamerika 302.

Troligen är radion det billigaste och mest effektiva mediet i en region, där många länder har en stor yta, liten befolkning, dåliga kommunikationer och hög analfabetism. Via radion kan de centrala myndigheterna nå ut i hela landet med information. Vanligen används medierna "vertikalt" i Afrika, dvs det förekommer knappast något deltagande i informationsprocessen från "botten". De som planerar och producerar program saknar ofta kunskap om hur man kan använda radio och TV i ett lands utvecklingsprocess. Centraliseringen och kontrollen är starka vad gäller detta medium. Försök till utbyggnad av landsbygdsradio stöter ofta på hårt motstånd. Det projekt som har prövats i Kenya med bl.a. nordiskt stöd, "Homa Bay", är ovanligt efter afrikanska förhållanden.

Samtidigt ökar dock medvetenheten om behovet av mer kunskap om lokala förhållanden och av förbättrad kommunikation mellan människorna ute i landet och de centrala makthavarna. Radion kan fylla en viktig funktion i att väcka människor till medvetenhet om de egna förhållandena och deras relation

till läget i stort i det egna landet och i grannländerna. Den tekniska utvecklingen på medieområdet kan här komma att spela en positiv roll. Samma skäl, som talar för medverkan och personligt engagemang vad gäller den svenska lokal- och närradion, gäller i Afrika.

I Asien och Latinamerika är radions betydelse jämförd med andra massmedier mindre. Radion förblir dock, kanske särskilt i Latinamerika, det enda mediet för att nå ut på landsbygden.

I Latinamerika är radion och televisionen vanligen privatägda medan de i Afrika och Asien oftast ägs av staten i någon form.

Televisionen spelar i Afrika idag en liten roll. Flera länder saknar helt television; där den finns är den koncentrerad till några större stadsområden. Vissa undantag finns som Elfenbenskusten, som tidigt satsade på en utbyggnad av television för utbildningsändamål.

I Asien och Latinamerika är televisionen betydligt mer utbyggd. Både Indien och Indonesien har egna kommunikationssatelliter. I Latinamerika finns avancerade planer på egna telesatelliter, bl.a. för TV-sändningar. I Latinamerika och det Karibiska området är inflytandet från USA via film, video och direktmottagning mycket starkt, vilket undergräver de enskilda ländernas möjligheter att bygga ut den egna mediestrukturen. Samtidigt ägs TV-bolagen ofta av några få privata personer eller företag, vilket gör att där liksom för radion de kommersiella intressena är avgörande. Betydelsen av dessa förhållanden för bl.a. det konstnärliga skapandet behandlas i korthet i avsnitten 4.3 och 5.3 nedan.

4.2.3 Nyhetsförmedling

Många u-länder saknar helt eller har svaga egna nyhetsbyråer. Kontakterna med landsbygden är begränsade. Den verksamhet som förekommer är ofta statligt kontrollerad.

Också här är situationen mest allvarlig i Afrika, där flera länder saknar en egen nyhetsbyrå, t.ex. Botswana, Lesotho och Swaziland. De afrikanska nyhetsbyråerna har t.ex. ont om personal och har ekonomiska svårigheter att prenumerera på material från västerländska nyhetsbyråer. OAU beslöt för flera år sedan att upprätta en regional nyhetsbyrå, Pan-African News Agency (PANA), som officiellt inledde sin verksamhet först i maj i år. PANA står f.n. under stark statlig kontroll. PANA stöds främst av en arabisk utvecklingsfond men också av UNDP och IPDC medan ett projekt för utveckling av nationella nyhetsbyråer i Västafrika (WANA) stöds av bl.a. Västtyskland, UNDP och IPDC. Möjligheterna att låta IPS handha journalistutbildningen för WANA har diskuterats.

Situationen är bättre i Asien och Latinamerika även om det självfallet finns stora variationer mellan länderna. Där har också det regionala nyhetsutbytet kommit längst. En liten fungerande regional nyhetsbyrå finns i Asien, nämligen Asia-Pacific News Network som huvudsakligen betjänar ASEAN-länderna. Den har bildats av ett antal nyhetsbyråer i regionen och förmedlar f.n. ca 2000-3000 ord/dag. UNDP och IPDC stöder verksamheten.

I Latinamerika finns flera igångsatta eller planerade projekt för journalistutbildning och nyhetsutbyte. Dit hör Inter Press Service (IPS), som bildades i Latinamerika 1964 men som nu ver-

kar över hela världen, ASIN (Accion de Sistemas Informativos Nacionales) som f.n. förmedlar ca 15000 ord/dag via IPS nät, Caribbean regional project for broadcasting, training and programme exchange samt en feature-service ALASEI (Agencia Latinoamericana de Servicios Especiales Informativos), som beräknar börja sin verksamhet 1983. ASIN är f.ö. troligen det enda exemplet på ett väl fungerande samarbete mellan ett statligt och ett icke-statligt system.

Roberto Savio har i sitt tidigare nämnda tal (se avsnitt 4.2.1) belyst problemen med nuvarande nyhetsförmedling på följande sätt:

"...det är en avgörande skillnad mellan att producera nyheter och industrivaror. Att framställa 1000 kylskåp mindre i Holland och 1000 fler i Tanzania, kan bidra till att genomföra en ny ekonomisk världsordning. Men om Tanzania för att verkställa förslag om att skapa en ny internationell informationsordning skulle framställa exakt samma 1000 nyheter som nu produceras i Norr och dessutom begära att länderna i Norr skulle upphöra med sin produktion, skulle inga framsteg nås i verkligheten. Det reella problemet för en ny internationell informationsordning är inte så mycket en fråga om kvantitativ överföring av informationskapacitet från Nord till Syd. Snarare är det en fråga om att skapa nya informationsflöden, med ett innehåll, aktörer, prioriteringar och behov som saknas i det nuvarande flödet. Med andra ord, Tanzania behöver framställa information som inte erbjuds genom det existerande systemet, men som speglar Tanzanias verklighet och kommunikationsbehov."

4.3 BOKEN, FILMEN, MUSIKEN M.M.

U-ländernas kulturella beroende kan i viss mån illustreras genom uppställningen nedan, även om uppgifterna är något föråldrade.

Tabell 4 Export av kulturvaror
(i procent av världstotalen)

Export Vara	Export från i-länder			Export från u-länder		
	1971	1974	1976	1971	1974	1976
Tryck-saker	94,70	92,85	93,6	5,30	7,15	6,4
Böcker	93,40	91,51	-	6,60	8,49	-
TV-mot-tagare	94,88	94,78	-	5,12	5,22	-
Radiomot-tagare	87,16	78,22	-	12,84	21,78	-
Bandspe-lare	98,12	94,70	92,9	1,88	5,30	7,1
Foto o. filmut-rustning	98,74	98,32	97,1	1,26	1,68	2,9
Främkal-lad bio-graffilm	79,55	76,73	79,4	20,45	23,27	20,6

Källa: UN Yearbook of International Trade Statistics, 1975 och 1977. (Efter MacBride-rapporten "Many Voices, One World".)

4.3.1 Boken m.m.

Behovet av ökad tryckerikapacitet i u-länder är stort. Regeringen i ett u-land har vanligen efter europeiskt mönster ett statligt tryckeri för officiella behov. Det finns några tidningstryckerier samt mindre accidenstryckerier, kanske också någon kapacitet för boktryck. Men kapaciteten är genomgående låg. Papper, tryckfärg och reservdelar ransoneras på grund av valutabrist. Att afrikanska länders skolböcker, lexika och inhemsk litteratur trycks utomlands är vanligt. I byarna i Guinea-Bissaus djungel lär sig barnen läsa i bok från Uppsala, och Kiswahili-ordböcker kommer till Östafrika från England. Barnboken är för övrigt av särskilt intresse genom sin betydelse för att befästa ett språk och en kultur liksom för sitt stöd till ökad läskunnighet.

Åtskilliga lovvärda insatser har gjorts av svenskar och andra, genom statens eller frivilligorganisationers försorg, för att få viktiga texter i tryck. Ett fruktbart samarbete har inletts mellan författarförbunden i Sverige och Tanzania. Vidare har idén med "Författarnas bokmaskin" utvecklats också internationellt. Baptistkyrkan har gett ut handböcker i "lagomteknik" för hushållet på både engelska och afrikanska språk. Läromedelsexpertis har arbetat hårt på många håll med planering, författande och redigering. Men många biståndsinsatser ger dålig avkastning på grund av usla reproduktionsmöjligheter.

4.3.2 Filmen m.m.

Utvecklingen av inspelningsteknik, tillkomsten av kassetter, video m.m. har helt förändrat förutsättningarna för att bevara muntliga traditioner liksom för att sprida kunskap och underhållning också i u-länderna. Denna teknik kräver vanligen inte en komplicerad apparatur, och den erbjuder enkla medel för folklig kommunikation och för kulturspridning på lika villkor. Filmtekniken har gjort t.ex. Indien till ett av världens största filmproducentländer. Planer finns på att bygga ut Film and Television Institute of India att betjäna andra länder i Asien, bl.a. med bistånd från IPDC. Det finns vidare ett väl fungerande National Film Archives of India, som bedriver undervisning också för studenter från andra länder i Asien.

I Afrika utvecklas filmindustrin, trots undantagsfall (Algeriet, Egypten, Nigeria), långsamt eller knappast alls. Med videotekniken kommer helt nya användningsmöjligheter - billigare, mer transportabla, mindre elkraftberoende. Nya horisonter öppnar sig för folkupplysning och "participation" - men också nya risker för inhemska orättvisor och beroenden.

4.3.3 Musiken m.m.

Situationen är likartad vad gäller musikåtergivning. Försök att inom ramen för en medveten kulturpolitik styra t.ex. import av kassettmusik och bandspelare har hittills varit verkningslösa. På gott och ont strömmar de nya medierna in. Och utlandsproducerad musik strömmar ut utan att upphovsrätten bevakas: fattiga blir bestulna. En regering i u-land, lika väl som i Sverige, kan ha fullt legitima behov att söka skydda landets kultur mot utländsk invasion utan att därför svika principen om informationsfrihet. I verkligheten är u-landets möjligheter härvidlag troligen obefintliga. Att erbjuda alternativ kräver en insats som landet måste ha hjälp med. Inom ramen för ett av bl.a. Riksdagens jubileumsfond, Sveriges Radio och SIDA finansierat och av Unesco stött projekt i Internationella Musikrådet, Musik i små länder (MISC), försöker man belysa hur teknologiska och ekonomiska förändringar påverkar musiklivet i ett antal små länder.

4.3.4 Upphovsrätt m.m.

Som tidigare nämnts använder u-länder ofta utländskt material i massmedia och i undervisning. Flertalet av dessa länder är medlemmar i det internationella upphovsrättsliga skyddssystemet, och användningen av utländskt material förutsätter att reglerna i detta system följs. Från u-landshåll har man därför sedan slutet av 1960-talet försökt att få till stånd en sådan utformning av detta system att deras speciella behov tillgodoses. Eftersom systemet har en stor ekonomisk betydelse för i-länderna har u-ländernas strävanden ibland lett till politiska spänningar.

Ett annat problem avser olovlig utgivning av konstnärliga verk. Denna s.k. piratverksamhet innebär

bl.a. att verk utges utan tillstånd i utlandet och exporteras, även till ursprungslandet, utan ersättning till upphovsmännen. I vissa u-länder dominerar förlagsverksamheten av en illegal utgivning och i en del, t.ex. Nigeria, hotas den lokala bokutgivningen att helt raderas ut.

Denna omfattande piratutgivning lamslår försöken att få till stånd en inhemsk bok- och musikutgivning. Det innebär att man måste försöka att både lagstiftningsmässigt och praktiskt stärka upphovsrättssystemen. Sverige torde genom sina erfarenheter ha särskilt goda möjligheter att erbjuda både know-how och praktiska insatser.

Svenska biståndsinsatser torde kunna förberedas utan stor kostnad på dessa områden i samarbete mellan statliga och icke-statliga organ och företag och föras in, både multilateralt via exempelvis WIPO m.fl. och bilateralt, såsom integrerade delar i de utvecklingsprojekt som u-länder vill ha svensk hjälp med. SIDA och BITS bör i samverkan med Svenska Institutet ta initiativ på området. Bl.a. kan kursverksamhet i samarbete med förlag, tidningar och tekniksäljande företag hjälpa till att introducera de tekniska möjligheterna, visa nackdelar och svårigheter och ge behövlig utbildning i att sköta nya medel.

5. FÖRSLAG TILL RIKTLINJER

Utgångspunkten för svenska biståndsinsatser på telekommunikations- och informationsområdena är de av riksdagen antagna biståndspolitiska målen. Som påvisats tidigare (se avsnitt 1.3) är alla dessa mål tillämpliga på dessa områden.

2 | Massmedieområdet är ett särskilt svårt område för bistånd på grund av massmediernas stora genomslagskraft och betydelse för ett samhälles funktioner.

Då det gäller att planera svenska biståndsinsatser och välja former för deras verkställighet har man att utgå från det enskilda mottagarlandets läge och behov liksom dess egna utvecklingsansträngningar. Insatser på detta område måste därutöver bedömas med beaktande av såväl mottagarregeringens egen inställning till t.ex. yttrande- och informationsfrihet och förhållandena på detta område i landet som Sveriges principiella syn på massmediernas arbetsvillkor och uppgifter i samhället.

5.1 ANLÄGGNINGAR, UTRUSTNING M.M.

Bistånd på såväl telekommunikations- som massmedieområdet avser insatser på både hårdvaru- och mjukvarusidan. För Sveriges vidkommande svarar hårdvarusidan finansiellt för mer än 90 procent av insatserna på området idag. Därtill kanaliseras från Sverige - enligt en grov uppskattning - multilateralt, t.ex. genom IDA-krediter från Världsbanken, omkring 150 mkr under tiden 1973-82.

Mediebiståndsgruppen föreslår

att behovet av väl planerade och integrerade utbildningsinsatser i samband med hårdvaruprojekt ständigt beaktas.

5.1.1 Sektorprogram för telekommunikation

Den nya tekniken inom telekommunikationsområdet ger u-länderna stora möjligheter att bygga ut sina telenät snabbare än tidigare. Samtidigt ökar behoven av utbildad personal och specialister på drift och underhåll. Likaså blir teknik- och systemval allt viktigare för länderna. Felaktiga beslut kan leda till stora felinvesteringar och andra betydande problem, särskilt vad gäller "mjukvaran" till telesystemen.

Någon särskild anslagspost för telekommunikationsinsatser finns inte i det bistånd som utgår inom s.k. landramar till enskilda u-länder. Det ligger i "landprogrammeringens" natur (u-landet har initiativet till fritt val av varor och tjänster inom en given finansiell ram av svenskt bistånd), att man inte skall ha sådana bindningar. Samtidigt inskränks emellertid u-landets valfrihet genom det förhållandet, att Sverige på förhand binder en viss del av biståndsramen till varor och tjänster som upphandlas i Sverige. Teleinsatser blir därmed relativt attraktiva på grund av Sveriges internationella konkurrenskraft på området: man får god valuta för biståndspengarna om man begär just teleinsatser från Sverige.

Inom ramen för regionala insatser - t.ex. avseende en grupp länder i södra Afrika - är läget i viss mån ett annat. Att telekommunikationssystem byggs upp regionalt synes särskilt ändamålsenligt, och det är självklart att Sverige erbjuder bistånd på ett avsnitt av utvecklingsarbetet, som regionens länder själva prioriterat och på vilket vårt land har särskilda förutsättningar att möta behoven.

Biståndsgivaren har ett ansvar för att mottagaren inte gör sitt val i bristande insikt eller på ett ofullständigt beslutsunderlag. Inga hitills observerade misstag i svenskt bistånd ligger bakom påpekandet, att det är viktigt att se till att u-landet väljer den lämpligaste teknologin för sina syften och behov. Då överföring av kommunikationsteknologi är en socialt, kulturellt, politiskt och ekonomiskt känslig sak, bör det åligga biståndsorganet att samarbeta med u-landet för att utröna vilka verkningar ett projekt med en viss teknologi kan tänkas ha.

Med hänsyn till de kommersiella intressenas styrka på området är särskild aktsamhet påkallad. Fristående expertis bör anlitas vid denna bedömning. Redan gjorda insatser - även andra biståndsgivares - bör utvärderas för att ge erfarenhetsunderlag. Internationella organ torde ha material.

Den kommunikationstekniska revolution som pågår gör det angeläget att noggrant överväga alternativa tekniker för u-länder - likaväl som för Sverige. "Barfotateknik" för fattiga länder och landsdelar med utnyttjande av mikro-datorer (microchips) diskuteras f.n. intensivt. Erfarenheterna och nya studier på området bör leda till att SIDA i samverkan med ansvariga organ i Sverige utarbetar en s.k. sektorstrategi för telekommunikationsinsatser av den typ som SIDA utvecklat på flera områden som ett hjälpmedel i sin bedömning av framställningar i biståndet. Betydelsen av mjukvaruinsatser som projektplanering och utbildning bör därvid särskilt uppmärksammas.

Man kan i sammanhanget notera att televerkets konsultföretag Swedtel utövar en verksamhet som till stor del är jämförlig med ITUs tekniska biståndsarbete.

Det synes vidare angeläget att SIDA och BITS överlägger om hur kurser i u-land, som normalt skall ingå i en biståndsinsats, bör utformas för att tillgodose mottagarlandets verkliga behov i samband med skötsel och underhåll av komplicerad utrustning, och om vad slags kurser i Sverige, av den typ som BITS finansierar, som bör ordnas för att tillgodose u-länders och Sveriges gemensamma intressen. Samråd bör därvid ske med televerket. Likaså bör den metodologi för kurser som utvecklats inom ITU beaktas. Troligen kan BITS också komma ifråga för finansiering av viss utrustning via förmånliga krediter i en del sammanhang.

Liksom i det bilaterala biståndet är det i den multilaterala verksamheten inte enbart de svenska prioriteringarna som är av betydelse. Även mottagarländernas och andra medlemsstaters uppfattning spelar en roll. Mot denna bakgrund kan följande förhållanden beaktas:

a) Den presentation av projekt för finansiering, som ITU gjort inför Världskommunikationsåret 1983, kan visa sig innehålla något av gemensamt intresse för Sverige och u-länder som mottar svenskt bistånd - eller kan andra projekt lyftas fram under årets dialog med länderna.

b) Inom det landprogrammerade biståndet och vid samfinansiering med utvecklingsbanker kan det finnas skäl för Sveriges företrädare att i dialogen med u-länder argumentera starkare för behovet av telekommunikation och annan strukturuppbyggnad på informationsområdet - med hänsyn till områdets betydelse ur utvecklingssynpunkt och till den samlade u-landsgruppens återkommande uttalanden om dess vikt.

- c) ITU utför i samarbete med OECD studier om telekommunikationernas betydelse för den socio-ekonomiska utvecklingen. En speciell ITU-kommision skall under 1983 utreda hur bistånd och resursöverföring till u-länderna på teleområdet skall kunna bli effektivare. Resultaten av dessa studier borde kunna utnyttjas vid utformningen av en svensk sektorstrategi.
- d) Den grad av prioritering av kommunikationsinsatser, som tillämpas i svenskt bistånd, bör återspeglas i svenska ställningstaganden inom internationella utvecklingsorgan där vårt land medverkar: Världsbanken, UNDP, regionala utvecklingsbanker och eventuellt andra.

Mediebiståndsgruppen föreslår

- att SIDA, med utnyttjande av erfarenheter hos andra nationella och internationella utvecklingsorgan, utarbetar en sektorstrategi på telekommunikationsområdet och därvid bl.a. tar hänsyn till den ökande betydelsen av frågor rörande planering, projektering, teknikval o.d.,
- att SIDA och BITS utarbetar ett program för lämplig kursverksamhet på området,
- att möjligheterna att via BITS finansiera vissa telekommunikationsprojekt beaktas,
- att ITUs projektlista för Världskommunikationsåret granskas av berörda organ,
- att man från svensk sida i dialogen med u-länder klart framhåller betydelsen av uppbyggnad på kommunikationsområdet, samt
- att man från svensk sida markerar den svenska biståndspolitikerna på detta område i internationella utvecklingsorgan.

5.1.2 Kommunikationssidan av utvecklingsprojekt

Inom biståndet i allmänhet bör kommunikationssektorn systematiskt beaktas. Erfarenheten och många internationella studier vittnar om att ett utvecklingsprojekts framgång är i hög grad beroende av att de människor som berörs är med på - och med i - projektet från planeringsstadiet till genomförandet. "Participation" är ett återkommande tema i utvecklingsdiskussionen och bör infogas som ett led i varje projekt från förberedelsestadiet. I SIDA:s landsbygdsutvecklingsstrategi utgör frågor om delaktighet och kommunikation en av huvudpunkterna. SIDA:s Biståndshandbok, dvs verkets handledning för insatsplanering och insatsförvaltning, bör förses med klara anvisningar om hur ett projekts förankring i den miljö där det skall verka undersöks före beslut och säkras under genomförandet.

Ett inte obetydligt underlag för sådana överväganden, baserat på negativa och positiva erfarenheter, torde finnas i utvärderingar av svenska insatser. I den internationella biståndslitteraturen finns mycket material om hur man kan gå tillväga. Inom UNDP finns sedan länge ett program för "development support communication", och andra FN-organ (Unesco, FAO, UNICEF etc) och nationella biståndsorgan har liknande program.

SAREC har finansierat några studier i kommunikationsutveckling. För att skapa bättre underlag för konkret svenskt engagemang bör SIDA ta initiativ till att i samarbete med andra biståndsorgan genomföra en studie med förslag om hur man i svenskt bistånd bör gå till väga för att förbättra metodiken på området.

"Participation" är ett begrepp som kan rymmas inom demokratimålet för svenskt bistånd. Det anknyter till strävan att engagera icke-statliga organ och frivil-

liga organisationer (folkrörelser) i utvecklingsarbetet. Likaväl som "participation" bör förutsättas även i frivilliga organisationers SIDA-stödda utvecklingsinsatser bör sådana organisationers erfarenheter nyttiggöras den statliga biståndsverksamheten. Swedish Cooperative Centre torde exempelvis ha erfarenheter att dela med sig. På senare tid har en del seminarier hållits av SIDA med svenska frivilliga organisationer om dessa frågor. Viktigt svensk erfarenhet finns också inom ramen för SIDAS, Hammarskjöldsfondens och svenska frivilliga organisationers samarbete med befrielseörelserna i södra Afrika, vilka under arbetet med utbildning av medlemmarna inför befrielsen har arbetat och arbetar med bred folklig förankring av utvecklingsmodeller och projekt.

Mediebiståndsgruppen föreslår

- Landsbygd
strategi*
- att frågor om berörda mottagargruppers delaktighet i utvecklingsprojekt ägnas större uppmärksamhet,
 - att SIDAS Biståndshandbok förses med klara anvisningar om ett projekts förankring i u-landsmiljö med hjälp av bl.a. kommunikationsteknik,
 - att SIDA med utnyttjande av erfarenheter hos andra nationella och internationella utvecklingsorgan genomför en studie om hur man kan förbättra biståndsmetodiken på området, samt
 - att därvid också frivilliga organisationers och andra icke-statliga organs erfarenhet inhämtas.

5.2 MASSMEDIA

5.2.1 Problem

Massmediesituationen i u-land har tidigare behandlats (se avsnitt 4.2). Risken för en av snäva partiers intressen motiverad styrning av massmediers innehåll från myndigheter, politiska partier eller starka privatfinansiella intressen är uppenbar. Frånvaron av alternativa informationskällor ökar betydelsen av denna styrning. Ett biståndsgivande land måste räkna med att i de flesta u-länder idag sådana försök till styrning från olika maktcentra i ett mottagarland snarare är regel än undantag. Det gör flertalet tänkbara biståndsprojekt till känsliga bedömningsfrågor.

Att bistå ett land med att bygga upp ett telenät framstår i allmänhet som okontroversiellt. Avsikten är främst att skapa medel att främja tvåvägskommunikation, inte att gynna ensidigt riktad information eller propaganda. Att staten vanligen äger anläggningarna är inte bara naturligt utan i de flesta u-länder troligen det enda möjliga. Att abonnemang kostar pengar för alla som utnyttjar anläggningarna och att systemen blir ekonomiskt självförsörjande är inte heller kontroversiellt. Det med hänsyn till svenska biståndsmål väsentliga är främst att landsbygden inte alltför starkt missgynnas vid en sådan insats.

För radio- och TV-området gäller delvis detsamma. Att bistå ett land med att bygga ut eller installera en sändarutrustning behöver i princip inte vara problematiskt även om risken kan vara stor för att en statlig monopolradio inte drivs med opartiskhet och allsidighet som främsta riktpunkt.

Att bistå med att skapa eller utveckla en press i ett u-land ter sig särskilt betänkligt då det råder

en monopolsituation, även om denna kan vara praktiskt och inte principiellt motiverad. Strikt tillämpade förutsätter svenska mediepolitiska principer åtminstone ett minimum av "mångfald", av öppenhet i att motta och sprida information, för att en biståndsinsats skall vara godtagbar. Någon form av oberoende alternativ för informations- och nyhetsförmedling är önskvärd. Men om detta av praktiska och/eller ekonomiska skäl visar sig omöjligt, hur ska man då ställa sig från svensk sida?

I avsnitt 4 ovan har vissa faktorer som påverkar u-länders massmediesituation redovisats. Dessa måste naturligtvis vägas in vid en totalbedömning av förslag till biståndsinsatser på massmedieområdet. En strikt tillämpning av svenska massmediepolitiska principer vid prövning av sådana projekt skulle troligen reducera antalet möjliga insatser till nästintill inga alls. Åtminstone vissa av dessa principer, t.ex. om mångfald och oberoende på tidningssidan, kan innebära så högt ställda krav att det i dag i realiteten ligger utom räckhåll för flertalet u-länder att uppfylla dem. Om villkoret för att få stöd till att starta en dagstidning är att man samtidigt måste starta ytterligare några stycken blir projektet orimligt. De metoder som används i Sverige för att nå de massmediepolitiska målen utgår från förutsättningar som definitionsmässigt saknas i u-land, nämligen en hög ekonomisk och social utvecklingsnivå. Som påpekats i underavsnittet 1.4.1 kan dessa metoder knappast exporteras eller vara ett villkor för svenskt mediebistånd.

Något annorlunda förefaller läget dock vara ifråga om statlig radioverksamhet. Principiellt bör det vara fullt möjligt att hävda samma krav på opartisk-

het och allsidighet i ett u-lands statliga monopolradio som i svensk radio och TV. I realiteten synes det dock svårt att föreställa sig, att u-länder med den politiska struktur som de vanligen har skulle avstå från att låta denna struktur sätta sin prägel också på de egna etermedia. Inom ramen för en biståndsinsats kan en sådan styrning möjligen mildras men knappast helt undvikas.

Det ter sig således svårt att ställa upp ett antal mediepolitiska kriterier mot vilka man har att pröva varje tänkbart biståndsprojekt innan det godkänns. Till sist blir det snarare fråga om en helhetsbedömning. Sedan alla relevanta omständigheter beaktats, måste man avgöra om ett tilltänkt projekt, även om det inte uppfyller alla de krav som man rätteligen borde ställa, ter sig övervägande lovan-
de utifrån principiella utgångspunkter eller om det framstår som övervägande riskfyllt.

Ett klart exempel på ett efter svenska principer tvivelaktigt projekt är stöd till en statlig nyhetsbyrå, som är eller blir den enda i landet. Här ter sig riskerna för missbruk i form av censur eller annan styrning större än möjligheterna att åstadkomma en förbättrad nyhetsförmedling. För en statlig nyhetsbyrå med monopolställning finns inte några korrektiv.

Troligen kommer en sådan prövning att utesluta ett stort antal teoretiskt tänkbara insatser på radio- och pressidan. Riskerna kommer att synas överväga fördelarna. Men ibland kan bedömningen bli en annan. Man godtar färdriktningen och hyser tilltro till den goda

1005

viljan hos mottagarlandet att så långt som möjligt leva upp till de från svensk sida företrädda principerna även om det inte sker fullt ut. Då kan en projektinsats övervägas.

Den mediepolitiska dialogen blir därför ett viktigt inslag i prövningen av projekt på massmedieområdet. En u-landsregering förstår om en biståndsgivare demonstrerar sina principer genom att sätta en klar gräns för sin medverkan - i varje fall om biståndsgivaren i övrigt är en förstående samarbetspartner och i synnerhet om han av och till uttryckt sina bekymmer för regeringens hårdnande presspolitik - eller dess brist på politik. Detta förhållande måste på ett klart sätt utnyttjas i den mediepolitiska dialogen mellan biståndsgivare och biståndsmottagare.

Troligen får man från svensk sida, åtminstone till en början, engagera sig i mediebiståndsprojekt som avser mindre centrala och mindre känsliga åtgärder än den typ som här diskuterats. Utbildning av journalister, samarbete med u-länders radioföretag på programsidan och kanalisering av stöd via icke-statliga organisationer - t.ex. journalistorganisationer som verkar för mångfaldens princip - är sådana exempel.

Att redaktionellt arbete inom tidningar, radio och TV i u-land fordrar en färdighet på främmande språk och en kulturkunskap som endast få svenskar besitter, synes klart. Ett personutbyte i utbildningssyfte mellan redaktioner i Sverige och u-land synes inte lätt att organisera så att det verkligen ger de fördelar åt båda sidors deltagande institutioner som krävs för att engagemanget skall bli helhjärtat. Detta utsluter inte att försök kan vara motiverade.

Nyligen har den folkrörelsedominerade beredningen för humanitärt bistånd, som ger statligt bistånd till befrielseörelserna i södra Afrika och de förtryckta i Sydamerika, beslutat om nytt bidrag till en tidskrift som väl står under sitt lands efterhandscensur men hittills undgått att bli indragen trots sin frispråkighet: de förtryckta får en röst mitt i förtrycket. Den typen av insats kan prövas i andra sammanhang än det nämnda. Det är dock inte ett normalt inslag i statligt biståndssamarbete att stödja ett lands politiska opposition; sådan verksamhet är grannliga och torde förutsätta att det sker inom ramen för frivilliga organisationers program, vilka uppbär stöd via svenskt statligt bistånd. Detta gäller redan generellt för bistånd till uppbyggnad av fackföreningar, vilket stöds via LO/TCO och de fackliga internationerna.

Det förefaller slutligen sannolikt att bistånd på massmedieområdet knappast kan komma ifråga för mer än ett begränsat antal av de mottagarländer med vilka Sverige f.n. har biståndssamarbete (se ovan avsnitt 1.5).

Mediebiståndsgruppen föreslår

att de grundläggande principerna i svensk mediepolitik, särskilt vad gäller mångfald och oberoende, hävdas i u-landsdialogen och är vägledande vid beslut om svenska insatser,

att den svenska principinställningen också fortsättningsvis redovisas inom berörda internationella organ vid lämpliga tillfällen, samt

att särskild uppmärksamhet ägnas åt de frivilliga organisationernas och andra icke-statliga organs insatser på massmedieområdet.

5.2.2 "Svensk modell"

Den svenska massmediepolitiken har i sina huvuddrag redovisats ovan i avsnitt 1.4. Den kan sammanfattningsvis sägas innebära att radio och TV organiseras som ett system i allmänhetens tjänst. Företagen finansieras offentligt, har en oberoende ställning och är fria från regeringskontroll. Samhällsstödet till pressen ges efter generella regler och via kanaler som inte påverkar innehållet. Också på kulturområdet förekommer statliga insatser för att främja mångfald och oberoende.

Detta system kan inte presenteras gripbart genom utresande experter från Sverige. Det måste studeras i sin egen svenska miljö. Tanken att ordna ett rundabordsmöte i Sverige inom Unescos ram, vid vilket medias villkor och journalisters arbetsförhållanden skulle diskuteras, var uppe för ett par år sedan. Saken sköts på framtiden och bör prövas på nytt.

Inom ramen för det institutionssamarbete och personutbyte, som Svenska Institutet bedriver (med medel från BITS) kan seminarier organiseras i Sverige av den typ som BITS ordnar. Därvid bör företrädare för svenska massmedia och deras professionella och fackliga organisationer delta i planering och genomförande. Likaså bör Hammar-skjöldsfondens och utländska institutioners erfarenheter utnyttjas. Genom sådana seminarier kan man utvärdera om ytterligare bilateralt samarbete på medieområdet går att förena med de principer som vardera landet står för.

Inom berörda FN-organ bör svenska delegationer och rapportörer framlägga redogörelser för de

principer som utvecklats i vårt land och det system som byggts upp samt de erfarenheter som successivt gjorts.

Mediebistandsgruppen föreslår

att tanken på att i Sverige inom Unescos ram anordna ett rundabordsmöte om journalisters arbetsförhållanden prövas på nytt, samt

att seminarier om massmediefrågor anordnas i Sverige av Svenska Institutet m.fl. med stöd från BITS.

5.2.3 Massmedia på landsbygden

Behovet av ökad information på landsbygden har omnämnts tidigare. Enligt den i avsnitt 4.2.1 nämnda Unescoundersökningen finns de huvudsakliga behoven främst inom utbildningens och forskningens områden. Det behövs utbildningsprogram på olika nivåer för att t.ex. utveckla förmågan att göra reportage, redigering och lay-out, utnyttja ny tryckeriteknik och utveckla metoder för marknadsföring och planering. Vidare behöver man sammanställningar av grundläggande data för att utvärdera driften och resultaten för olika landsbygdstidningar. Likaså behöver de ekonomiska förutsättningarna för denna typ av press närmare utredas.

Vid ett möte 1978 med African Council on Communication Education enades man om vissa prioriteringar vad gäller regionalt och subregionalt samarbete i Afrika. Enligt mötets slutrapport bör man bl.a. i journalistutbildningen lägga ökad vikt vid landsbygdspressens behov och förutsättningar. Också vid IPDCs senaste möten har

vissa uttalanden gjorts som tyder på att utvecklingen av landsbygdspressen skulle vara ett prioriterat område i Afrika under kommande år.

Troligen bör man koppla samman frågor om utbyggnad av en lokalradioorganisation med skapande av bättre kommunikationsvägar mellan stad och land och därmed optimalt nyttiggöra de tekniska installationer som en lokalradio kräver. Sveriges Radios erfarenheter från Tanzania bör tas till vara vid planeringen av sådana projekt.

Mediebistandsgruppen föreslår

att frågor om radio och press på landsbygden ägnas uppmärksamhet i biståndet.

5.3 KULTUR OCH KOMMUNIKATION

I det tidigare nämnda plenaranförandet vid Unescos extraordinära generalkonferens 1982 (se ovan avsnitt 1.4) påpekade Bengt Göransson vidare:

"Situationen när det gäller massmedierna är i många länder - både industrialiserade och utvecklingsländer - kännetecknad av starka monopoliseringstendenser. I u-länder råder ibland ett tillstånd av absolut fattigdom på detta område - eller ett tillstånd av yttre beroende av utländska källor och makter. I många industrialiserade länder, och särskilt länder som hör till små språkområden och har små befolkningar, hotas pluralismens princip av marknadskrafterna som sådana: t.ex. har kostnaderna för att producera böcker, filmer och tidningar stigit brant. Tillgången till kulturprodukter skulle minska drastiskt om dessa prissattes på enbart kommersiella grunder. En liknande utveckling äger nu rum på radioområdet och ännu mer på TV-området, där små länder har växande svårigheter att klara av de stigande kostnaderna.

Dessa överväganden har relevans inte bara på massmedieutvecklingen utan mer generellt på kulturutvecklingens hela fält. Unesco har på detta område en verkligt betydelsefull uppgift: man måste ange metoder, föreslå politiska vägar och strategier att ta itu med denna nya situation."

En aspekt som bör ges särskild vikt är den som benämns "den kulturella dimensionen i utvecklingen". Vid Unescos kulturpolitiska världskonferens 1982 framlade de nordiska länderna ett rekommendationsförslag, som vann allmän anslutning. I ovan nämnda anförande betonade statsrådet särskilt

"likheten mellan situationen i de flesta industrialiserade länderna, vilka liksom Sverige hör till små språkområden och har små befolkningar, och u-ländernas förhållanden i dessa avseenden. Denna likhet skulle kunna ge tillfälle till en fruktbar samverkan och ett gemensamt sökande efter lösningar på problem som blir mer och mer snarlika i våra länder."

Den snabba tekniska utvecklingen på medieområdet har aktualiserat en rad frågor om kulturbevarande, kulturutveckling och kulturutbyte. Både nationellt och internationellt diskuteras dessa frågor på regeringsnivå liksom inom industrikretsar och bland kulturarbetare. De nya möjligheterna både skrämmer och fascinerar. Teknisk utveckling betyder förr eller senare förändringar i de mänskliga levnadsvillkoren. Dessa förändringar kommer otvivelaktigt att medföra betydelsefulla förbättringar i arbete och vardagsliv. Men de nya medierna inrymmer också nya faror som att internationell konkurrens tvingar inhemska konstnärer att anpassa sig till främmande massprodukter till nackdel för deras egen identitet.

Som redan nämnts är radion det mest använda mediet, vilket bl.a. medför att musiken spelar en stor roll. Enligt vissa uppgifter är idag över 60 procent av den musik som förmedlas medelst radio i Kenya utländsk. Man kan också konstatera att västerländska massmedier, särskilt genom sina annonser, har ett stort inflytande på utvecklingen av den moderna bildkonsten i Afrika.

Till de ständigt återkommande frågorna hör de om mediernas betydelse för kulturutvecklingen och vikten av att bevara och förstärka den nationella mediestrukturen. I fattiga länder som mer eller mindre saknar en sådan struktur får dessa frågor en särskild vikt. Både när det gäller kvantiteten och kvaliteten i de produkter som kommer från kulturindustrierna behöver kunskaperna om deras konsekvenser för nationellt kulturellt skapande utvidgas och fördjupas.

Även om de materiella förutsättningarna är olika mellan u-länderna och Sverige finns det flera viktiga likheter i den "hotbild" som de möter. Likaså är den politiska viljan att bevara den egna kulturtraditionen och ge kulturlivet möjlighet till en positiv utveckling gemensam.

Lösningar på dessa problem måste sökas internationellt, fastän det ytterst är ett nationellt ansvar att bygga upp en aktiv politik för att ge tillräckliga möjligheter för det inhemska skapandet att blomstra. Bistånd till u-länder för att bevara och utveckla deras kulturliv är kanske i högre grad än något annat bistånd ägnat att ge stimulans också åt svensk kultur.

För att få en nödvändig förbättring till stånd i både u-landets och biståndsgivarnas intresse behöver radikala åtgärder vidtas. Troligen måste initiativen ofta komma utifrån. Med den oerhörda tekniska utveckling som skett och sker på området är det rimligt att, låt säga, den typiska afrikanska u-landssituationen tas till utgångspunkt för utarbetandet av samlade lösningar, som tillgodoser alla väsentliga inslag såväl inom hårdvaru- som mjukvaruområdet, t.ex. att beakta distributionsfrågorna i samband med en biståndsinsats för att öka

tryckerikapaciteten i ett u-land. Sådana lösningar kan sedan presenteras som lika nödvändiga delar av ett biståndsprogram som t.ex. biståndskontorets eget transportsystem. I år håller Hammarskjöldsfonden ett seminarium om bokutgivning i Östafrika. Det kanske kan bidra till att ge underlag för utformningen av svenska insatser på reproduktionsområdet.

På flera av de här och under avsnittet 4.3 ovan nämnda områdena kan Sverige erbjuda tekniskt kunnande och utrustning. Offentliga institutioner liksom statliga och enskilda kommersiella företag ligger t.ex. långt framme med sina exportansträngningar på hela reproduktionsområdet. Men också på det kulturpolitiska området kan svenska erfarenheter vara av betydande intresse för u-länder.

Mediebiståndsgruppen föreslår

att frågor om den kulturella dimensionen i utvecklingen beaktas i det svenska biståndet och att man därvid särskilt uppmärksammar vad som är gemensamt i problemsituationen för Sverige och många u-länder,

att konsekvenserna av den tekniska utvecklingen för det nationella kulturella skapandet också uppmärksammas i biståndet,

att möjligheterna att utarbeta samlade lösningar på området undersöks av SIDA i samverkan med berörda statliga och icke-statliga organ,

att frågor om kulturindustriernas utveckling och användning i u-land ägnas ökad uppmärksamhet,

- att frågor om behovet av förbättrad tryckeri-kapacitet beaktas,
- att betydelsen av böcker för barn ägnas särskild uppmärksamhet,
- att möjligheterna att använda ny teknik på filmområdet, särskilt i Afrika, tillvaratas,
- att u-länders behov av upphovsrättsligt skydd och utbildning på kulturområdet beaktas,
- att dessa frågor bevakas inom FN-systemets olika organ, samt
- att SIDA och BITS, i samverkan med Svenska Institutet och Statens Kulturråd och med utnyttjande av erfarenheter hos icke-statliga organ och branschorganisationer, utarbetar ett målinriktat program för pågående och planerad verksamhet på området kultur och kommunikation.

5.4 BISTÅNSKANALER M.M.

Vad gäller finansiering, länderval och ansvarsfördelning mellan ansvariga svenska myndigheter och verk förefaller inte några väsentliga förändringar nödvändiga idag.

5.4.1 Finansiering

Det förefaller vara en rimlig utgångspunkt, att institutionsbyggande även på mjukvarusidan i första hand finansieras inom de svenska finansiella landramarna i det bilaterala samarbetet och inom biståndsprogrammen i det multilaterala. Bistånd till att stärka enskilda länders kommunikationssystem och deras information på

olika områden bör alltså liksom hittills i första hand lämnas inom SIDA:s landprogram. Därvid har u-landsregeringen att prioritera de insatser som skall finansieras inom landramen för det svenska biståndet och diskutera med SIDA vad som tas med, medan SIDA har att bedöma biståndsprincipernas tillämpning och den svenska resursbasens eventuella förmåga till medverkan. Liksom papper kan ingå i landprogrammets s.k. importstöd, kan expertbiträde tas som s.k. förvaltningsbistånd eller inom den konsultfond som flera u-länder disponerar av svenska medel.

Mediebiståndsgruppen föreslår

- att det bilaterala biståndet på medieområdet i första hand finansieras inom landramarna och det multilaterala biståndet via de internationella utvecklingsorganen, samt
- att man från svensk sida i dessa organ fortsätter att betona vikten av att tekniskt bistånd för bl.a. utveckling på kommunikations- och informationsområdena även skall kunna finansieras över deras reguljära budget.

5.4.2 Svenska organ

Ifråga om hårdvarusidan förefaller det inte föreligga något större behov av särskilda anvisningar utöver vad som tidigare redovisats. Detsamma gäller i princip för mjukvarusidan på telekommunikationsområdet. Däremot kräver bistånd på massmedieområdet en särskild uppmärksamhet också då det gäller val av sam-

betspartner. Särskilt bör möjligheterna till samverkan med frivilliga och icke-statliga organ tillvaratas. Några förändringar av nuvarande ansvarsfördelning föreslås inte. Den innebär i huvudsak följande:

5.4.2.1 SIDA

Liksom hittills bör SIDA förbli huvudansvarig för svenskt statligt bistånd inom kommunikations- och informationsområdena. Det är därvid angeläget att mediebistandsgruppens förslag om utarbetandet av en sektorstrategi på området beaktas.

5.4.2.2 BITS

Särskilt i fråga om hårdvarusidan och dess mjukvara, utbildning, kan BITS erbjuda finansieringsmöjligheter och erfarenheter.

5.4.2.3 Frivilliga organisationer

Svenska journalistförbundet har i det förångna om än i liten omfattning mottagit SIDA-bidrag för u-landsarbete (kurs- och konferensverksamhet) inom Internationella Journalistfederationens ram.

Förbundet och federationen bör kunna komma ifråga för SIDA-bidrag mot bakgrunden av den programförklaring om u-landsarbete, som federationen antog vid sin kongress i Aten 1980 (efter ett förberedelsearbete under svenskt ordförandeskap). Det är SJFs sak att ta de initiativ i denna fråga som förbundet må önska.

Mediebistandsgruppen föreslår

att mediebistånd i största möjliga utsträckning inom ramen för här anförda principer blir föremål för samma handläggningsrutiner som gäller för annat bistånd.

5.4.3 Internationella organ

Även om det svenska statliga biståndet huvudsakligen är bilateralt till sin karaktär, är det på det internationella planet som man möter de flesta problemen vid val av samarbetspartner. I synnerhet gäller detta mjukvarusidan och insatser på massmedieområdet.

5.4.3.1 Icke-statliga organ

Inter Press Service (IPS) - Third World News Agency är en "annorlunda" pressbyrå med säte i Rom. Det är ett kooperativ ägt av sina journalister. Under de senaste tio åren har IPS utvecklat ett världsomspännande kommunikationsnät och blivit en i växande grad erkänd kanal för dagsnyheter och "utvecklings-nyheter" sedda ur ett u-landsperspektiv men utan regeringsvinkling.

IPS har under flera år nära samarbetat med flera FN-organ för att sprida deras information. SIDA-stöd har utgått till IPS för utvidgning av dess nyhetsservice i Stockholm. Det finns idag många uttryck för uppskattning av IPS. Också Sverige bör visa en positiv inställning till detta icke-statliga pressorgans roll som ett alternativ till statlig verksamhet. Utbildning inom dess ram bör stödjas liksom försök att sprida specialinriktad information på viktiga områden.

Som kontrast kan ställas det utbud, som präglar den av de alliansfria staterna upprätta-

de nyhetsbyrån Pool, med säte i Belgrad, om vilken även från dess egna tillskyndare vid ett möte i Tunis nyligen kom uttalanden att den misslyckats som nyhetsorgan. En farhåga är också att en regeringsägd nyhetsbyrå av typen PANA, Pan-African News Agency, skall visa sig - när den är utbyggd - bli lika ensidig i sin nyhetsförmedling och därmed misslyckad på en fri nyhetsmarknad. En del andra internationella eller regionala nyhetsbyråer med u-landsinriktning har omnämnts ovan i avsnitt 4.2.3.

Fallet IPS reser f.ö. frågan i vilken utsträckning SIDA-bidrag till kommunikationsinsatser kan tas från anslagsposten till enskilda organisationers u-landsarbete - med eller utan medverkan av en svensk organisation som Journalistförbundet. Denna fråga bör diskuteras av SIDA. Hammarskjöldsfondens verksamhet på kommunikationsområdet är avsedd att fortsätta med bidrag från SIDAs anslagspost till enskilda organisationer.

Mediebistandsgruppen föreslår

att SIDA prövar de olika möjligheter till biståndssamarbete på massmedieområdet som icke-statliga organ erbjuder, samt

att SIDA prövar frågan huruvida stöd till sådana insatser kan ges också under anslagsposten för bidrag till enskilda organisationers u-landsarbete även utan medverkan av en svensk organisation.

5.4.3.2 Mellanstatliga organisationer

De internationella biståndsorganens stöd till kommunikationssystemets hårdvarusida och tek-

niskt bistånd i anslutning därtill har i korthet berörts i det föregående (avser Världsbanken/IDA, UNDP, ITU).

Vad beträffar de normer, som internationellt gäller på kommunikations- och informationsområdena har Unesco en huvudroll att spela inom FN-systemet. Samtidigt har FNs generalförsamling genom sin särskilda politiska kommitté och därmed FN-sekretariatet på senare år blivit aktiva på informationsområdet även utöver det som rör informationen om FN-arbetet. I båda fallen rör det sig om arbete av s.k. normativ karaktär, t.ex. hur systemet för informationsutbyte inom medlemsländerna skall vara utformat för att stämma överens med FNs respektive Unescos stadga, FNs fördragstexter om mänskliga rättigheter osv.

De normer som diskuteras och utformas i dessa sammanhang - under påverkan av den tekniska utvecklingen på kommunikationsområdet och den politiska utvecklingen - är av stor betydelse för FN-organens biståndsverksamhet inom kommunikation och information. Det är angeläget att bevaka, att FN-systemets bistånd läggs upp så att det innebär en samvetsgrann tillämpning av de principer som lagts fast som normer för de internationella organisationerna och för medlemsstaterna. Enligt svensk uppfattning skall FN-organen i sitt bistånd liksom i övrigt arbeta för att i medlemsländerna befordra ett fritt informationsflöde, varvid icke-statlig verksamhet och av regeringsdirektiv obundet utbyte på informationsområdet är av väsentlig betydelse.

ITU

I ITUs verksamhet är bl.a. frågor om radiofrekvenser och teletariffer av stor betydelse för

kommunikationssystemets utveckling. U-ländernas läge i förhandlingarna i dessa frågor bör också ses ur ett utvecklingsperspektiv. Deras förhandlingsmöjligheter är ofta kringskurna på grund av bristande kunskaper hos förhandlingarna.

ITUs tekniska samarbete syftar främst till att ge bistånd i att utarbeta regionala och nationella planer för att bygga upp telenät, anordna seminarier och annan utbildningsverksamhet samt ta fram handböcker om bl.a. utveckling av telekommunikationer i landsbygdsområden, om ekonomiska och sociala problem i samband med utvecklingen av telekommunikationer och om regionala satellitsystem. ITU har nyligen tillsatt en internationell kommission på hög nivå för att studera utvecklingen av världens telekommunikationer. Vidare arbetar en särskild studiegrupp under svenskt ordförandeskap med frågor om planeringsstrategi och teknikval. U-länderna prioriterar själva utbildning, tekniköverföring och hjälp med uppbyggnaden av telekommunikationer inom ITU.

Den största delen av ITUs medel för biståndsprojekt på teleområdet kommer från UNDP, som hittills har avdelat ca 4 procent av sina resurser till sådan verksamhet. Sverige, liksom Norge och Danmark, bidrar därmed till en stor del av ITUs biståndsaktiviteter. För Sveriges del utgjorde ITU-biståndsdelen via UNDP drygt 13 miljoner svenska kronor 1981. Detta belopp var nära fem gånger större än televerkets totala direkta bidrag till ITU.

Unesco

I sitt tidigare citerande anförande i Unesco framhöll Bengt Göransson:

"Min regering tror att Unesco har en betydelsefull roll att spela när det gäller stöd till utveckling av infrastruktur på kommunikationsområdet i den tredje världen. Vi inser det faktum att idag många länder inte tycks ansluta sig till våra åsikter när det gäller principerna för ett fritt informationsflöde och yttrandefrihet. Vi är emellertid övertygade om att ökat erfarenhetsutbyte och bistånd kommer att medföra bättre förståelse och större respekt för varandras inställningar. Följaktligen önskar jag uttrycka min regerings stöd för de verksamheter som planeras inom Unesco och IPDC (det internationella programmet för kommunikationsutveckling) när det gäller utveckling av kommunikation."

Inom FN-systemet har Unesco ett huvudansvar för frågor om informations- och kommunikationsutveckling, särskilt på massmedieområdet. Den praktiska verksamheten har bl.a. inriktats på utveckling av radio, TV och press i utbildningssyfte (se ovan avsnitt 3.) samt på bistånd till att utarbeta regionala och nationella planer för informations- och personutbyte, utveckling av infrastrukturer, utbildning och utformning av mediepolitik. Tillkomsten 1980 av det internationella programmet för kommunikationsutveckling (IPDC) kan dock innebära en relativ minskning av Unescos, liksom möjligen också av ITUs, egen biståndsverksamhet till förmån för ett mer samlat uppträdande inom ramen för IPDC.

Sverige blev tidigt en pionjär för vad som kom att kallas multibi-bistånd, innebärande att FN-organ ombads att genomföra insatser inom vissa utvecklingsprojekt med helt svensk finansiering och efter att insatsplanen gjorts upp mellan u-landet, FN-organet och Sverige. Detta skedde delvis på grund av bristande erfarenhet och kapacitet på svensk sida i biståndet, delvis på grund av önskan att befordra FN-organens kontakt med u-landsarbetets vardag genom fältverksamhet.

21
Erfarenheterna från det relativa fåtal projekt på medieområdet som på detta vis genomförts med Unesco är blandat positivt och negativt. Bland insatser som inte fallit väl ut är ett projekt avseende utbildning och forskning på radions område i ett antal afrikanska länder, som Unesco på svenskt initiativ och med finansiering från de nordiska länderna haft ansvaret för sedan 1979.

Sverige bör dock fortsätta att aktivt verka inom Unesco för att hävda informationsfrihetens princip och stödja de delar av organisationens kommunikationsprogram som man från svensk sida finner värdefulla. I detta sammanhang kan verksamhet för att sprida vetenskaplig litteratur till u-länder också nämnas.

IPDC

Det genom Unesco tillskapade internationella programmet för kommunikationsutveckling, IPDC, kan bli ett användbart medel i biståndet för att minska gapet mellan i-land och u-land på kommunikationsområdet. Sverige gav tidigt uttryck för förhoppningen att programmet skulle eftersträva att bli en väckare och en väktare på området, en informatör och en samordnare.

görs
Liljedahl
Svensk finansiell medverkan i upprättandet av en särskild biståndsfond för programmet har bestämt avböjts, och denna mening bör stå fast. Däremot bör svensk finansiering av projekt, som presenteras efter utredning inom IPDCs ram, kunna komma ifråga om projekten i övrigt stämmer överens med svenska principer, om de avser länder i vilka svenskt bistånd redan arbetar eller där man från svensk sida eljest önskar göra insatser, och om deras genomförande kan följas på ett för deltagande parter givande sätt.

En viktig inledande svensk insats i IPDCs arbete kan vara att sammanställa en rapport om svenskt bistånd på kommunikations- och informationsområdet och de principer som Sverige tillämpar.

WIPO

Stödet till WIPOs verksamhet på upphovsrättens område bör fortsätta. Kurser i Sverige bör vid behov även i framtiden organiseras genom SIDA eller, om så bedöms lämpligare, BITS. Det är även viktigt att möjlighet ges att genom exempelvis svenska experter praktiskt hjälpa till att utforma lämplig infrastruktur bl.a. för att bistå u-länder att bevaka sina medborgares rätt att få ut royalties från utlandet.

Övrigt

Sverige bör aktivt stödja det arbete för utvecklingsinformation - "development support communication" - som flera andra FN-organ bedriver, bland dem UNICEF, UNFPA, WHO, FAO. Det bör undersökas - genom UDs biståndsinspektör och SIDA - om man kan finna vägar att stärka denna verksamhets ställning inom de nämnda organen och på andra håll. Samverkan med icke-statliga organ är återigen betydelsefull.

Mediebiståndsgruppen föreslår

att frågor om bl.a. teletariffer för nyhetsförmedling och tilldelning av frekvenser för u-länder också betraktas ur ett utvecklingsperspektiv och att Sveriges aktiva engagemang i dessa och andra för u-länder betydelsefulla frågor fortsätter inom bl.a. ITU,

att IPDCs samordnande roll uppmärksammas vid diskussion av projekt på kommunikations- och informationsområdena och att sådant s.k. multibisamarbete, som idag förekommer på dessa områden mellan Sverige och Unesco, hädanefter i första hand övervägs inom ramen för IPDC,

att en rapport om hittillsvarande svenska insatser på kommunikations- och informationsområdena och de principer som därvid tillämpats sammanställs för IPDC inom UD,

att stöd till WIPOs kursverksamhet kan även fortsättningsvis utgå via SIDA eller eventuellt BITS, samt

att också annat arbete för utvecklingsinformation inom FN-systemet beaktas och att förutsättningarna för att stödja denna verksamhet undersöks genom UD och SIDA.

5.5 ORGANISATION OCH SAMORDNING

Bland flertalet traditionella givarländer känner man idag behov av en bättre överblick och samordning av sitt mediebistånd. Troligen har Unescorapporten "Many Voices, One World" om mediasituationen i världen och tillkomsten av det internationella biståndsprogrammet IPDC bidragit härtill. Enligt uppgift har hittills England, Holland, USA och Västtyskland gjort en kartläggning och sammanställning över sitt bistånd på området liknande den som mediebiståndsgruppen utfört.

På det internationella planet kan IPDC komma att fungera som en central punkt inom FN-systemet för information om och bedömning av biståndsinsatser på kommunikations- och informationsområdena. För närvarande pågår en kartläggning av mediebehoven i ca 120 medlemsländer genom ITU, UPU och Unesco för IPDCs räkning. I dess Interagency Working Group medverkar flertalet intresserade FN-organ för granskning av inkomna projektförslag. I IPDCs sekretariat skall åtminstone en tjänsteman från ITU ingå. I framtiden kan man räkna med att ytterligare personal från olika berörda FN-organ kommer att utlånas på kortare eller längre sikt.

Utvecklingen bland u-länderna på massmedieområdet väcker anledning till oro. Internationella Pressinstitutets möte i maj 1983 uttryckte bl.a. bekymmer över försämring av pressens situation i Latinamerika liksom i länder som Kenya, Marocko, Sydafrika och Turkiet. Särskilt för ett land som Sverige med dess tradition på yttrande- och informationsfrihetens område är det därför angeläget att framställningar om bistånd på massmedieområdet prövas noga till dess att ytterligare erfarenheter har vunnits. En sådan prövning kan lämpligast ske fortlöpande inom regeringskansliet genom gemensam beredning efter framställning från berörda myndigheter och organisationer.

5.5.1 Samarbete med vissa givarländer

Andra länders biståndsprogram på kommunikationsområdet är viktiga delar av underlaget för svenska ställningstaganden. Redan en ytlig kontakt med vad några andra länder gör har visat att ett närmare erfarenhetsutbyte skulle vara fruktbart.

Den fortlöpande kontakten mellan de nordiska länderna på biståndssidan och inom ramen för Unescoarbetet bör fördjupas. Men också andra traditionella givarländer är av intresse, t.ex. Holland. Holland ger ett ganska omfattande kommunikationsstöd och har en tradition av brett samarbete med icke-statliga organ i biståndet.

5.5.2 Samordning i Sverige

Kommunikationsområdet är stort inom biståndet och bör ges ökad vikt. Genom arrangemangen för det internationella kommunikationsåret 1983 - bl.a. dess svenska nationalkommitté - och förevarande arbete på mediebiståndets område sker en samordning mellan berörda organ som visat sig värdefull för alla parter. Det är angeläget att diskutera former för fortlöpande erfarenhetsutbyte på olika nivåer. Eventuellt kan det vara lämpligt att genom SIDA tillsätta en sektorgrupp av specialister av den typ som SIDA har för andra områden där verket fortlöpande behöver råd.

Som framgår av mediebiståndsgruppens direktiv är dess uppgift att dels systematiskt följa och granska den internationella utvecklingen rörande bistånds- och u-landsfrågor på kommunikations- och massmedieområdet med därtill hörande frågor, dels bereda svenska ställningstaganden i biståndsärenden. Det förslag till allmänna riktlinjer för svenskt mediebistånd som härmed föreligger utgör en grund för framtida beredning av svenska ställningstaganden i biståndsärenden. Det torde ankomma på UD att bedöma i vilken utsträckning ett mer institutionaliserat samråd mellan berörda parter kan behövas också för framtiden.

Vad gäller uppgiften att systematiskt följa och granska den internationella utvecklingen bör det erinras om att mediebiståndsgruppen enligt sina direktiv skall medverka i det bredare informella samråd om internationella mediefrågor, som äger rum inom regeringskansliet och dess arbete på att utarbeta underlag för svenska ställningstaganden på kommunikations- och medieområdet i internationella sammanhang. I detta samråd medverkar Ju, UD, K, U och I. Eventuellt kunde man överväga möjligheten av att något-vidga den uppgiften till att också omfatta för mediebiståndet relevanta utvecklingsaspekter. 2

Det arbete med att utforma svenska insatser på kommunikations- och informationsområdena inom ramen för gällande principer, som berörts i det föregående, innefattar således en särskild prövning av frågan om insatser som har att göra med massmediers "mjukvara" - innehåll, programutformning o.d. Inom Sveriges Radio finns en viss erfarenhet av u-landsarbete som kan utnyttjas. Likaså bör erfarenheter inom svensk press efterlysas.

Vidare finns det ett växande behov av konsultation t.ex. inom BITS för att bedöma framställningar om u-krediter och förslag om tekniskt samarbete, kurser i Sverige o.d. Andra organ torde ha motsvarande behov. Det kan vara skäl att utse en sammankallande institution för sådant regelbundet samråd. Den tidigare nämnda rapporteringen till IPDC kräver att något organ tar ett centralt ansvar; formellt torde detta rapporteringsansvar ligga i UD:s biståndsavdelning, men denna kan bära uppdrag åt någon att samla in underlaget.

Behovet av information om information vad gäller såväl de tekniska som de mediepolitiska förändringarna växer så snabbt att överblicken blir allt svårare att skaffa sig och upprätthålla. Den högre tekniska utbildningen, industrin, konsumentsidan och inte minst biståndsfinansiärerna har behov av hjälp med orienteringen.

Slutligen finns det ett stort behov bland u-länderna av utbildning på medieområdet. USAs regering har nyligen beslutat inrätta ett International Telecommunications Training Institute, som i nära samverkan med industrin - och i hög grad på dess bekostnad - skall bedriva kvalificerad utbildning för stipendiater från u-länder.

Det finns möjligen skäl också för Sverige att överväga en utvidgad kursverksamhet, som tar upp inte bara de tekniska frågorna utan också de sociala, kulturella och politiska aspekterna på introduktionen och användningen av modern kommunikationsteknik. Hur en sådan verksamhet skall organiseras, finansieras och ledas för att bäst förena u-landsintressena och de olika svenska intressen som gör sig gällande bör diskuteras vidare.

En tanke i sammanhanget är att berörda institutioner - statliga och icke-statliga - bildar en stiftelse som kan samordna intressen och synpunkter och ge råd bl.a. i biståndsfrågor. Den kunde tänkas få en ställning liknande humanitära beredningens för stöd till flyktingar och befrielseförelser, som i praktiken avgör bidragsfördelningen, eller Svenska Missionsrådets, som inom ramen för avtal med SIDA fördelar SIDA-bidrag till utvecklingsändamål i missionsorga-

nens u-landsverksamhet. Den kunde i sin tur utnyttja den internationella icke-statliga stiftelsen CODEV (Communications for Development), som bildats av Hammarskjöldsfonden och några likasinnade organ och vars uppgift är att vara en kanal för insatser.

Mediebiståndsgruppen föreslår

att UD i samråd med berörda departement undersöker behovet av och förutsättningarna för ett fortsatt regelbundet samråd vad gäller svenskt mediebistånd,

att SIDA överväger förutsättningarna för att tillsätta en särskild sektorgrupp av specialister på kommunikations- och informationsområdena,

att BITS och andra organs behov av samråd därvid beaktas,

att likaså behovet av fortlöpande information om den tekniska och mediepolitiska utvecklingen beaktas och att berörda parter ges möjlighet till att få sådan information, samt

att förutsättningarna för att tillfredsställa en del av u-länders utbildningsbehov genom utvidgad kursverksamhet, eventuellt organiserad genom en stiftelse i Sverige, undersöks.

UTRIKESDEPARTEMENTET

PROMEMORIA

1982-03-15

Beredningsgrupp för frågor om mediebistånd

1. Frågor rörande bistånds- och u-landsfrågor inom kommunikations- och massmedieområdet behandlas sedan några år i flera olika internationella sammanhang, t.ex. FN:s informationskommitté, FN:s organisation för undervisning, vetenskap och kultur (Unesco), internationella teleunionen (ITU), FN:s rymdkommitté och FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Diskussionerna och förhandlingarna inom dessa organ är av betydelse för svenska ställningstaganden vad gäller bistånd på kommunikations- och massmedieområdet. Ett särskilt problem i detta sammanhang är att den svenska synen på t.ex. informations- och yttrandefrihet idag troligen omfattas av endast en mindre del av världens länder.
2. Med hänsyn till den vikt som ställningstaganden i fråga om biståndsinsatser på kommunikations- och massmedieområdet har, är det önskvärt att regeringen inrättar en beredningsgrupp för frågor om svenskt bistånd på detta område. Dess uppgift skall vara att systematiskt följa och granska den internationella utvecklingen rörande bistånds- och u-landsfrågor på kommunikations- och massmedieområdet med därtill hörande frågor, samt att bereda svenska ställningstaganden i biståndsärenden.
3. Det förutsätts att beredningsgruppen medverkar i det bredare informella samråd om internationella mediefrågor, som äger rum inom regeringskansliet, och dess arbete på att utarbeta underlag för svenska ställningstaganden på kommunikations- och medieområdet i internationella sammanhang. I övrigt har

behovet av samordning och samråd mellan skilda departement i utformningen av ställningstaganden i konkreta ärenden främst tillgodosetts genom gemensam beredning. Någon ändring i det formella förfarandet härvidlag förutses inte. Beredningsgruppen påverkar inte heller ärendefördelningen inom regeringskansliet.

4. Gruppen kan sammanträda in pleno eller med deltagande endast från departement som berörs av fråga på dagordning. Envar av gruppens deltagare bör ha möjlighet att påkalla sammanträde. Gruppen kan vid behov kalla experter och representanter för intresserade institutioner och organisationer till att delta i beredningen av visst ärende.

Redovisning av vissa internationella överenskom-
melser om yttrande- och informationsfrihet

Yttrandefrihetens princip erkänns i alla interna-
tionella instrument rörande mänskliga rättigheter.
Art. 19 i FNs allmänna förklaring om de mänskliga
rättigheterna säger att envar har rätt till åsikts-
frihet och yttrandefrihet och att denna rätt inne-
fattar frihet för envar att utan ingripanden hysa
åsikter och frihet att söka, motta och sprida upp-
lysningar och tankar genom varje slags uttrycks-
medel och utan hänsyn till nationsgränser. Art.
19 i FNs konvention om medborgerliga och politiska
rättigheter innehåller en motsvarande princip.

Art. 10 i den europeiska konventionen om de mänsk-
liga rättigheterna föreskriver att envar skall äga
rätt till yttrandefrihet och att denna rätt inne-
fattar åsiktsfrihet samt frihet att motta och sprida
uppgifter och tankar, utan inblandning av of-
fentlig myndighet och oberoende av territoriella
gränser. Detta skall dock inte hindra att en stat
kan införa tillståndstvång för radio-, televisions-
eller biografafföretag.

Men yttrandefriheten underkastas flera inskränk-
ningar. Den europeiska konventionen tar upp olika
formföreskrifter, inskränkningar eller straffpå-
följder som är angivna i lag och som i ett demo-
kratiskt samhälle kan anses nödvändiga med hänsyn
till bl.a. statens säkerhet, förebyggandet av oord-
ning eller brott, skyddandet av hälsa och moral el-
ler av annans goda namn och rykte eller rättigheter
eller förhindrandet av att förtroliga underrättel-
ser sprids.

FNs konvention om medborgerliga och politiska rät-
tigheter innehåller en motsvarande lista (art. 19:3)

samt dessutom ytterligare en del bestämmelser
om inskränkningar i yttrandefriheten. Det rör
sig om vissa inskränkningar som konventionssta-
terna åläggs att vidta, t.ex. att all propagan-
da till förmån för krig skall vara i lag för-
bjuden (art. 20:1) samt att allt främjande av
nationalhat, rashat eller religiöst hat, som
innebär uppvigling till diskriminering, fiend-
skap eller våld, skall vara i lag förbjudet
(art. 20:2).

Inom FNs ram har vidare en konvention utarbe-
tats (1953) som berör vissa aspekter av yttran-
defriheten, nämligen om den internationella rät-
ten till rättelse. Konventionen ger en stat rätt
att i annan stat ge spridning åt en rättelse av
ett meddelande som spritts genom korresponden-
ter eller nyhetsbyråer och som den först nämnda
staten anser vara skadligt för dess förhållande
till andra stater eller kränkande för dess natio-
nella prestige eller värdighet. Konventionen,
som hittills endast 11 länder har tillträtt (där-
ibland Cuba, Cypern, Frankrike och Jugoslavien
men inte de nordiska länderna), trädde i kraft
1964. Också i Unesco är gennålesrätten en kon-
troversieell fråga, senast intagen (mot svensk
vilja) i en resolution i december 1982.

KARTLÄGGNING AV SVENSKT

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
I DEVELOPMENT OF THE MASSMEDIA								
Africa Research Unit/AMEFO: Education of African journalists	Afrika	1978-80	2,5	SIDA	Africa research unit Africa Journals LTD	SIDA, SAREC & "Africa"	Dyrt	Projektet har enligt SIDA haft klart kompetenshöjande effekt
UNESCO-Nordic communication project: Regional training of radio personnel for rural development in six African countries	Östra & Södra Afrika	1979-83	4	UNESCO	-	UNESCO & SIDA	-	Projektet har enligt SIDA inte följt projektbeskrivningen. Utvärdering under 1983.
WIPO: Seminars on copyright legislation	Afrika, Asien & Latinamerika	1979-82	0,4	SIDA	JU, WIPO	-	-	Lyckat projekt enligt SIDA
Institute of Kiswahili Research: Education of journalists	Östra Afrika	1978-80	0,5	SIDA	Institute of Swahili Research	-	-	- " -
Radio Tanzania Training of Technicians	Tanzania	1971-82	5	SIDA	SRAB	-	Oenighet mellan SIDA och mottagarlandet om projektets fortsatta utformning	Projektet lyckat enligt SIDA. Dock bör även producentutbildning ingå vid en ev. fortsatta utformning av projektet
Educational broadcasting in Tanzania	Tanzania	1975-	2	SIDA	-	-	-	Radioundervisning och vuxenundervisning. Goda erfarenheter enligt SIDA
Educational broadcasting for adults	Botswana, Guinea-Bissau, Ethiopien, Moçambique, Sri Lanka	-	1	SIDA	-	-	-	Radio har framgångsrikt använts inom huvudsakligen vuxenundervisning

MEDIEBISTÄND 1978 - 82

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
Use of broadcasting in connection with projects:								
CADU/ARDU in Ethiopia, projects in Zambia supported by Sweden. The Bai Bang project in Vietnam and a sawmill's project in Mozambique	Etiopien, Moçambizue, Zambia, Vietnam	-	2	SIDA				
Rural Press Tanzania: Newspapers for recently literates	Tanzania	1975-	1	SIDA			Brist på papper	Mycket effektivt enligt SIDA. Liknande projekt diskuteras för Botswana.
Educational campaigns	Tanzania	1973-81	7,5	SIDA	Institute of adult Education			Kampanjer om hälsovård, jordbruk etc. Radioprogram, studiecirkel, tryckt information. Rapport under utarbetande. Preliminära slutsatser positiva.
<u>ILET/ALTERCOM</u> Information service in Latin America	Mexico	1982-84	3	SIDA	ILET/ALTERCOM	ILET	Till en början bristande kon-	Utvärdering under 1983. Hopp om bättre i planering enligt SIDA
Information service in Latin America	Kenya, Sri Lanka, Venezuela, Sverige	1980-81	150 000 Skr	Sarec	IPS, Rom	IPS	Dålig ekonomisk redovisning.	Forskningsprojekt om informationsflödet mellan i- & u-land. Slutrapporten försenad

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
Commitments through private organizations: Seminars for African journalists	Afrika	1979-80	0,1	SIDA				
African Association for Cinema Cooperation: Cinema cooperation between African countries	Moçambique, 1977- Angola, Guinea-Bissau, Kap Verde, Tanzania, Madagascar, Somalia etc.		0,2	SIDA		African Association for Cinema Cooperation	Mozambique Cinema institute	Administrativa problem. Allt för ambitiösa regler för samarbete. Endast en mindre del av anslagna medel har utnyttjats
<u>MISC</u> Music industries in small countries	Chile, Jamaica, Kenya, Sri Lanka, Tanzania, Tunisien, Wales, Norden	1981-83	0,5	SIDA				Treårigt forskningsprojekt. Frågan eventuellt aktuell i samband med UNESCOs världsmusikdag (Sthlm okt.)
<u>Sammanfattning:</u>	Främst i Afrika (SIDAs programländer)	Huvudsakligen 1978-82 (något projekt sedan 1971, andra till 1983)	Omkring 29,85 mkr	Främst SIDA				

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
II DEVELOPMENT OF THE TELECOMMUNICATIONS etc.								
Financing of the fourth telecommunications project	Etiopien	1968-79	23,5	Världsbanken				Utvärdering saknas. Telenätet lär fungera bra. Delfinansierat av SIDA.
Second East African telecommunication project: Financing of the expansion programme of telecommunications	Kenya, Tanzania och Uganda	1970-77	27	SIDA	EAC		Svårigheter att överföra teknisk kunskap p.g.a. för få counterparts. Brister på underhålls-sidan. För få konsultationer mellan SIDA, Swedtel och TPTC	Huvudsakligen positiva erfarenheter. Framtida insatser bör enligt SIDA vara projektanknutna. Utbildning, underhåll och planeringskapacitet betonas.
East African Post and Telecommunication Corporation: Training of personnel	- " -	1971-77	12	SIDA	Swedtel TPTC			
Financing of equipment and training of personnel for the expansion of the telecommunications	Tanzania	1977-83	48	SIDA				Swedtel för konsultinsatser
Training of personnel and purchases of equipment for expansion of telecommunication	Zambia	1972-1981	86,9	SIDA				

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
Aid to develop the Telecommunications Administration, training commitments and equipment	Lesotho	1975-80 1982-84	36,6 10	SIDA	Swedtel			Utvärderas 1983 Kritik har framförts ang. det stora antalet svenskar inom Lesothos telemyndigheter
Assistance in the form of project and planning personnel in order to develop the Telecommunication Administration	Moçambique	1980-1982	24	SIDA	Swedtel			Delvis finansierat inom ramen för SADCC
Assistance provided in the form of personnel in order to strengthen the telecommunication administration in the negotiation of a contract for an earthresource satellite station	Swaziland	1981-82	1,5	SIDA				Swedtel för mindre konsultuppdrag
Regional aid to Southern Africa:								
1) micro-wave communication link from Botswana via Zimbabwe to Zambia to connect with the PANAFTEL network	Södra Afrika	1981-83	45	SIDA				

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
2) building and equipping an international exchange in Zimbabwe		1981-83	29	SIDA		L M Ericsson		Swedtel för konsultuppdrag (granskning av anbudshandlingar)
3) partial financing of the study of the microwave network in Mozambique								
Personnel and equipment for the telecommunication administration	Guinea-Bissau	1977-84	52	SIDA		Ericsson och inhemsk telemyndighet	Elnätet ej utbyggt	Swedtel konsultuppdrag. I stort sett lyckat enligt SIDA. Projektet ännu ej slutfört.
Purchase of telecommunication equipment	Pakistan och Bangladesh	1977-81	17	SIDA		Swedtel		Swedtel för konsultuppdrag
African Development Bank, Abidjan:								
Training of personnel		1974-82	2,8	SIDA		Swedtel		Swedtel (1982: 1,1 mkr)
ITU-courses: Training of personnel		1977	1,0			ITU		
Training of top management in telecommunications of the developing countries		1979-82	4			Televerket		
Telecommunication equipments teleprinters	Tunisien	1981-89	<u>Krediter</u> 30,9	BITS				beviljad
	Lesotho	1982-89	26,3					
	Zimbabwe	1982-89	26,3					

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
Telecommunication equipment	Indien		55	}				Tillstyrkt av BITS
telecommunication	Jordanien		22					
<u>Sammanfattning:</u>	Främst i Afrika. Några projekt i Asien samt några regionala projekt	Huvudsakligen 1977-1989)	Omkring 420,3 mkr (något gåva) 160,5 mkr (krediter)	Främst SIDA (krediter BITS)	Främst (i del av projekt) Swedtel	-	-	-

Projektets titel	Landområde	Kostnad (kr.)
III CONFERENCES, SEMINARS PUBLICATIONS		
Dag Hammarskjöld Foundation		
<u>Seminars:</u>		
Communication - An Essential Component in Development Work (1979)	Afrika söder om Sahara	325 000
The Function of Film as an Educational Medium in Development Work (1974)	Afrika söder om Sahara och Indiska Subkontinenten	334 000
Third World Journalists (1975)	Tredje världen	137 000
The Role of Information in the New International Order (1976) with ILET	Latin-Amerika	400 000
The Basic Principles of United Nations Public Information Policy: Proposals for Reform and the Problems of their Implementation (1978)	Norden	33 000
Founding of Communications for Development Foundation (with IFDA, ILET, AAWORD, TWF 1981)	Tredje världen	25 000
<u>Publications:</u>		
The Story of a Seminar in Applied Communication. Applied Communication in Development countries: Ideas and Observations (1973)		
Film-making in Developing Countries I: The Uppsala Workshop		

Projektets titel	Landområde	Kostnad (kr.)
Doing Things Together: Report on an Experience in Communicating Appropriate Technology (1977)	Baserad på erfarenheter från Papua Nya Guinea; relevant för hela Tredje Världen	78 000
Development Dialogue 1981:2 "Towards a New World Information and Communication Order". (With ILET)		197 000
About Understanding - Ideas and Observations on Cross-Cultural Communication		168 000
<u>FILM</u>		
Film-making in Developing Countries II: Highlights from a Filmworkshop (1975)		
<u>Sammanfattning:</u>	u-länder, främst i Afrika	Omkring 1,7 mkr

Hammar skjöldfondens kommentarer:

Några speciella svårigheter har ej förelegat vid genomförandet av de här förtecknade projekten. Samarbetet med seminarieledare och samverkande organisationer har förlöpt utan friktioner. Genom bredden på fondens internationella kontaktnät och långvariga verksamhet har det varit jämförelsevis lätt att rekrytera kvalificerade seminariedeltagare och kunniga "resurspersoner" med praktiska erfarenheter och teoretisk skolning eller insikt.

Hammar skjöldfondens insatser på massmediaområdet kan indelas i (a) sådana seminarier som bidragit till att initiera och stimulera diskussionen om en ny internationell informations- och kommunikationsordning och (b) sådana som koncentrerats till s.k. gräsrotskommunikation eller - som den av fonden internationellt lanserade termen lyder - "tillämpad kommunikation".

Fondens bidrag till diskussionen av den globala informationsordningen finns i stora drag redovisade i fondens tidskrift Development Dialogue (fr a 1976:2 och 1981:2) samt i den av ILET utgivna skriften La informacion en el nuevo orden internacional, redigerad av Reyes-Matta (Mexico City, 1977). Fondens initiativ på detta område har bl.a. lett till upprättandet av Communications for Development Foundation (CODEV) samt till utgivningen av IFDA:s Special United Nations Service, en bulletin som utkommer dagligen i Genève, Rom och New York och innehåller den mest fullständiga dagsaktuella rapporteringen om vad som händer inom FN-systemet som finns att tillgå.

Fondens arbete med den "tillämpade kommunikationens" problem har bl.a. resulterat i utgivningen av fem skrifter av handbokscharaktär, som tryckts i över 20 000 exemplar och används i hela den engelskspråkiga Tredje Världen.

Som ett led i arbetet med dessa frågor har fonden i dessa dagar lanserat ett "The Dag Hammarskjöld Project on the Mobilization of Human Resources in Another Development" med Andreas Fuglesang som projektledare. Vidare förbereder fonden bl.a. ett seminarium om "The Development of Autonomous Publishing in Africa" med en afrikansk och en svensk bokförläggare som seminarieledare.

Projektets titel	År	Land-område	Kostnad (kr.)
IV RESEARCH, etc. SAREC			
G. Hedebro Perspectives on Communication and Social Change in Developing Countries	1977	-	56 800
C Aguirre-Bianchi Production and Dissemination of Scientific Knowledge	1979	Peru	40 000
G. Hedebro Journalism Training in Africa	1979	Afrika	100 000
S A Nohrstedt News from Nigeria	1979	Nigeria	90 000
M. Palmberg Angola 1975 - 76 International Massmedia Reporting	1980	Angola	164 000
T. Folke Communications and Development in Malayalam Film Industry		Indien	

Projektets titel	År	Landområde	Kostnad (kr.)
Humanberedningen			
Support to publications			
"Analisis"	1982	Chile	100 000
"Facts & Reports"	årligt stöd	södra Afrika	85 000
"X-Ray"	"	"	55 000
<u>Sammanfattning:</u>	1977-82	Afrika och Latinamerika	Omkring 0,7 mkr
<u>Totalt:</u>			<u>Procent av totalen</u>
I. Utveckling av massmedier:	29,85 mkr		ca 4,9 %
II. Utveckling av telekommunikationer:	420,3 "(gåva) 160,5 "(krediter)		ca 68,6 % ca 26,1 %
III. Konferenser, seminarier, publikationer:	1,7 "		ca 0,3 %
IV. Forskning, m.m.	0,7 "		ca 0,1 %
	613,05 mkr		100 %

Projektets titel	Landområde	Tidsram	Kostnad (mkr)	Beslutande organ	Verkställande organ	Initiativtagare	Svårigheter	Andra kommentarer
Svenska Journalistförbundet	Sydafrika	1981 -	100 000	SJF	SJF, LO-TCO:s bistånds nämnd	SJF		Insamlade medel för bidrag till fackligt arbete bland journalister i SA.
South African journalists								

SJF:s kommentarer ang. massmediebistånd:

Det svenska utvecklingssamarbetet bör i ökande utsträckning inriktas mot stöd till uppbyggande av massmedier, utbildning av journalister och till journalisternas fackliga organisationer.

Behovet av bistånd inom massmedieområdet är stort. Sverige har med sin alliansfria utrikespolitik goda förutsättningar att delta i uppbyggnaden av den tredje världens massmedier.

Det bör vara naturligt för biståndsmyndigheten SIDA att utnyttja den fackkunskap inom området som finns inom journalistförbundet. Förbundet är också berett att medverka i både planering och genomförande av projekt. Förbundet kan också självständigt handha bistånd till journalistorganisationer, vilket finansieras av SIDA.

RURAL NEWSPAPERS IN AFRICA

COUNTRY	NAME OF NEWSPAPER	LANGUAGE	CIRCULATION	LAUNCHING DATE
Benin	Kparo	Bariba	1,000	March 1972
	Eunbuke	Adja	2,500	March 1974
	Imole	Yoruba	2,500	March 1974
	Mi Se Nu	Fon	2,500	March 1974
Burundi	Ubumwe	Kirundi	3,000	March 1978
Cameroon	Bloc Notes du Monde rural	French		
Central African Empire	Linga	Sengo	1,000	September 1976
Congo	Sengo	French	3,000	March 1972
	La Forêt	French		April 1975
Ghana	Kpodoga	Ewé	5,000	February 1976
Ivory Coast	Terre et Progrès	French	60,000	1973
	Agripomo	French	5,000	1973
	La Nouvelle	French	5,000	1978
Kenya	Kisomo	Kikuyu-Swahili	5,000	November 1975
	Bumanyati	Swahili	4,000	June 1976
Liberia ⁽¹⁾	Gbezhohn Dukpa	English		
	Maryland News	English		
	Bong County News			
	Sonniequellie Sun			
	Lofa County Monthly News	English		
	Grand Gedeh News			
Mali	Webbo World	English		
	Ganta News	English		
Mali	Kibaru	Bambara	12,500	March 1972
Niger	Gangaa	Hawsa	2,500	June 1974
		Djerma		
	Saabon Ra'yii	Hawsa	200	
	Kasaa May Albarka	Hawsa	1,000	
	Muryar Damagaram	Hawsa	100	
	Amfaanin Kay	Hawsa	500	
	Alpishirinku	Hawsa Tamasheq	250	
	Is Ian Dagn Tamajeq	Tamasheq	350	
	Tarmaamum Aasar	Hawsa	100	
	Boro Coyo Gati Borcin			
	Tarey	Hawsa/Zarma	1,000	
	Jine Koy Yan	Zarma	175	
	Mangaari Kuu Ye	Kanuri	500	
	Hilli Arzikin Kasaa		100	
Albarkar Tsirkaw		100		
Rwanda	Hobe	Kinyarwanda	57,000	1955
	Imvaho	Kinyarwanda	5,000/6,000	
	Kinyamateka	Kinyarwanda	9,500	1933

(1) Source: Ministry of Information, Cultural Affairs and Tourism: letter 6 June 1974.

(Table I continued)

COUNTRY	NAME OF NEWSPAPER	LANGUAGE	CIRCULATION	LAUNCHING DATE
Tanzania	Elimu Haina Mwisho	Swahili	45,000	1974
Togo	Game Su	Ewé	2,500	September 1972
	Tew Fema	Kabye	2,500	January 1977
Upper Volta	Essor Rural	French	2,000	July 1973
	Fasobaara	Jula	3,000	1973
	Manegre	Moore	1,250	1975
Zambia	Imbila	Bemba	27,000	
	Intanda	Tonga	7,000	
	Lisela-Zambia	Lozi	8,700	
	Lukanga	Bemba/Lenje	6,500	
	Ngoma	Lunda/Luvale	3,000	
	Tsopano	Nyanja	12,000	

TABLE II

DEVELOPMENT OBJECTIVES

COUNTRY	NEWSPAPER	MINISTRY/AGENCY	OBJECTIVES
Central African Empire	Linga	Ministry of Education/Literacy	Retaining and continuing literacy
Liberia	Gbehzohn	Government Regional	Retaining and continuing literacy
	Dukpa	Information Centre	Development in all spheres - economic, social and cultural
	Maryland News	Ministry of Information	
	Bong County News		
	Sanniequellie Sun		
	Lofa County Monthly News		
	Grand Gedeh News		
	Webbo World		
	Ganta News		
Mali	Kibaru	Mali Information Services	Retaining and continuing literacy
Niger	Gangaa	Ministry of Education/Literacy	Retaining and continuing literacy
	Pressees rurales (12 publications)		
Rwanda	Invaho	Ministry of Information	Diffusion of general information and popularization of government policies
	Hobe	Catholic Missions	Retaining literacy
	Kinyamateka		
Tanzania	Elimu Haina Mwisho	Ministry of Education Norad/Unesco	Retaining and continuing literacy
Togo	Game Su Tew Fema	Ministry of Health and Social Services	Retaining and continuing literacy
			Development in all spheres - economic, social and cultural
Upper Volta	Essor Rural	Ministry of Rural Development	Oriented mainly towards rural development
	Fasobaara	Commission nationale des langues voltaiques	Retaining and continuing literacy
	Manegre		
Zambia	Imbila	Ministry of Information	Diffusion of general information and popularization of government policies
	Intanda		
	Lisela-Zambia		
	Lukanga		
	Ngoma		
	Tsopano		